

2021 NISAN

CENDERE

SAYI 02

KAHTA REHBERLİK VE ARAŞTIRMA
MERKEZİ

**Tıpkı sizin gibiyiz
+1 farkla**

21 Mart
Down Sendromlular Günü
Kutlu Olsun.

Eğitim ve Kültür Dergisi

İÇİNDEKİLER

05-07 Zihinsel Yetersizlik

08-11 Özel Öğrenme Güçlüğü ve Sınıflandırılması

12-16 Otizm Spektrum Bozukluğu

17-20 Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu

21-23 Dil Konuşma Bozukluğu

24-30 Görme Engeli Nedir ve Sınıflandırması Nasıl Yapılır?

31-33 Diğer Engel Türleri

34-41 İşitme Yetersizliği Olan Öğrenciler

42-48 Meslek Seçimi

49-53 Pandemi Sürecinde Hayata Verilen Anlamlardaki Değişimler

54-59 Eğitimde Başarı ve Motivasyon

60-63 Zihin Engeli Bireylerin Topluma Kazandırılması ve İstihdam Sorunu

KahtaRam

Eğitim ve Kültür Dergisi

Koordinatör/Sorumlu

Rehberlik ve Araştırma Merkezi
Müdürü
Murat ARDIÇ

Yayın Ekibi

Şule ŞENSOY
Mehmet Halit TURAN
Abuzer ÇATAN
Furkan DÜZENLİ
Esra MERT
Ahmet Selim İNAN
Abdullah KURT
Oğuzhan YILMAZ
Abdulmuttalip DURSUN
Ayça Nur DİŞKAYA
Ramazan SAVAŞ
Abdullah ÇETİNKAYA

Editörler

Ahmet Selim İNAN
Furkan DÜZENLİ
Merve Nur ÇİÇEK

Adres

Atatürk Mah. Cumhuriyet
Cad.No:31A
Kahta/Adıyaman

*Dergimizde yazısı yayınlanan yazarlar, yazısının içeriğinden, yazısında kullandığı görsellerden kendisi sorumludur.

ZİHİNSEL YETERSİZLİK

Her bireyin birer engelli adayı olduğu günümüzde 2020 yılının temmuz ayı verilerine göre Ulusal Engelli Veri Tabanında kayıtlı ve hayatta olan engelli sayısı 2 milyon 530 bin 376 'dır. Bu engel türlerinden biri de zihinsel yetersizliktir. Erken tanı her engel türünde olduğu gibi zihinsel yetersizlikte de önemlidir. Erken tanılanan bireyin yaşama uyum düzeyi ve toplumla bütünleşmesi daha kolay olmaktadır. Genel olarak tanımlarsak; zihinsel işlevler bakımından ortalamanın iki standart sapma altında farklılık gösteren, buna bağlı olarak kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde eksiklikleri ya da sınırlılıkları olan, bu özellikleri 18 yaşından önce ortaya çıkan ve özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyan birey olarak tanımlanır. Zihinsel yetersizliği etkileyen birçok neden bulunmaktadır.

ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİN NEDENLERİ

DOĞUM ÖNCESİ NEDENLER

- Akraba evliliği
- Gebelik döneminde annenin geçirdiği hastalıklar
- Gebeliğin ilk üç ayında görülen süreklilik gösteren yüksek ateş
- Gebelik döneminde doktor kontrolü dışında kullanılan ilaçlar
- Zararlı madde kullanımı
- Kronik rahatsızlıklar
- Annenin beslenme hataları ya da yetersiz beslenmesi
- Annenin geçirdiği kazalar
- Anne çocuk arasındaki kan uyumsuzluğu

DOĞUM SIRASINDAKİ NEDENLER

- Bebeğin doğum anında yeterli oksijen alamaması
- Güç ve uzun süren doğum
- Doğum anında beyin zedelenmesi
- Bebeğin erken doğumu
- Bebeğin normal ağırlığın altında kiloda dünyaya gelmesi
- Kordon dolanması
- Doğumun sağlık kuruluşunda sağlık çalışanları tarafından gerçekleştirilmemesi

DOĞUM SONRASI NEDENLER

- Metabolik hastalıklar (fenilketonüri, hipotroidi vs)
- Bebeğin anne sütü alamaması
- Bebeğin yeterli beslenememesi
- Bebeğin ağır hastalık geçirmesi
- Geçirilen kazalar
- Yeni doğan bebeğin sağlık kontrollerinin yapılmaması ve gerekli testlerin yapılmaması
- Ağır doğum sarılığı
- Aşıların düzenli yapılmaması
- Uyaran eksikliği
- Demir eksikliği

GENETİK NEDENLER

- Kromozom hastalıkları (Down sendromu, Fragile X, Williams sendromu, Prader-Willi Sendromu)
- Beyin gelişimiyle ilgili nedenler "mikrosefali, hidrosefali"
- Akraba evliliği

ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİ OLAN BİREYLERİN ÖZELLİKLERİ

Dikkat: Zihinsel yetersizliği olan bireyler de dikkat problemleri sık görülmektedir. Bireylerin öğrenme de güçlük yaşamaları dikkat problemlerinden kaynaklanmaktadır. Dikkatleri genellikle dağınık ve kısa sürelidir.

Bellek: Zihinsel yetersizliği olan bireylerin pek çoğu öğrendiği bilgiyi hatırlamada güçlük yaşar. Görsel ve işitsel algıları zayıftır. Öğrendikleri bilgileri kısa süreli bellekten uzun süreli belleğe aktarmada güçlük yaşamaktadır, öğrendiği bilgi ve beceriyi genelleme yapamazlar. Zihinsel yetersizliği olan bireylerin akranları ile karşılaştırıldığında kendilerini düzenleme (tekrarlama, gruplandırma, ilişkilendirme) stratejilerini daha az sıklıkta kullandıkları görülmektedir.

Dil Gelişimi: Zihinsel yetersizliği olan bireyler dil ve konuşmayı zihinsel yetersizliği olmayan bireylerin geçtiği basamaklardan geçerek edinirler. Bu basamakları geçiş hızları yavaştır.

Akademik Başarı: Zihinsel yetersizliği olan bireyler başarısızlıklarını daha çok okuma-yazmada, okuduğunu anlamada ve anlamlandırmada, temel aritmetik becerileri kazanmada ortaya çıkmaktadır.

Sosyal Gelişim: Zihinsel yetersizlik gösteren bireylerde çeşitli sosyal problemlere yaşamaktadır. Sosyal ilişkilerinde kendilerini grupta kabul ettirecek bilgi ve becerileri azdır. Arkadaşlık kurmada arkadaşları ile sosyalleşmede sıklıkla problem yaşarlar.

Psikomotor Gelişim: Genel olarak bu bireylerin fiziksel gelişimleri (boy-kilo) ise yaşlarının gelişimi ile tutarlılık gösterebilmektedir.

HAFİF DÜZEYDE ZİHİNSEL YETERSİZLİK

Bu kişilere, bireysel olarak uygulanan IQ testinden, 90 ve 75 arasında bir IQ skoru elde edilir. Yaşlarına göre zihinsel performansları 1, veya 3 yaş kadar düşük seviyededir. Zihinsel öğrenme yetersizliğinin nüfustaki yaygınlığı % 1 oranındaydı, bunların % 85'i hafif düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliğidir. Bu kişilerin eğitimi özel eğitim sınıflarında ve normal sınıflarda kaynaştırma programı kapsamında yürütülmektedir.

ORTA DÜZEYDE ZİHİNSEL YETERSİZLİK

Zihinsel inceleme sürecinde, bireysel olarak uygulanan IQ testinden, 75 ve 45 arasında bir IQ skoru elde edilir. Yaşlarına göre zihinsel performansları 3 veya 6 yaş kadar düşük seviyededir. Zihinsel öğrenme yetersizliğinin nüfustaki yaygınlığı % 1 oranındadır, bunların % 10'u orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliğidir.

AĞIR DÜZEY ZİHİNSEL YETERSİZLİK

Ağır düzeyde zihinsel performans düşüklüğü olan kişilere, bireysel olarak uygulanan IQ testinden, 45 ve daha aşağısında bir IQ skoru elde edilir. Yaşlarına göre zihinsel performansları 5 veya 6 yaş kadar ya da daha fazla düşük seviyededir. Zihinsel öğrenme yetersizliğinin nüfustaki yaygınlığı % 1 oranındadır, bunların %5'i ağır düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliğidir.

KAYNAKLAR

Ankara Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü ders notları, gözlemler, anekdotlar ve uygulamalar.
AAID (2019) Definition of intellectual disability. Retrieved from aaid.org/intellectual-disability/definition.

ŞULE ŞENSOY
ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENİ

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ VE SINIFLANDIRMA

İnsan hayatını ömür boyu etkileyen temel, vazgeçilmez beceriler arasında okuma ve anlama becerileri yer almaktadır. Okuma ve anlama düzeyi gelişmiş bireyler yeni kelimelerle ve anlayışlarla hayal güçlerini, yaratıcılıklarını geliştirmiş bireylerdir. Okuma ve anlama düzeyi geliştikçe bireyler bağımsızlaşırlar. Günümüz dünyasının gerekliliklerinden biri olan, insan hayatını anlamlı kılan okuma ve anlama becerisi yeterli düzeyde gelişmemiş bireyler ise öğrenim hayatlarında, mesleki yeterliliklerinde ve günlük yaşamlarında sınırlanırlar. Bu sınırlamalar sosyal bir canlı olan insanın kişisel yeterliliklerini ve sosyal uyum becerilerini etkilemektedir.(1)

Okuma-yazma, okuduğunu anlama, temel matematik becerileri ve sosyal becerilerin çoğunu okulda eğitim hayatına başladığımızda öğreniriz. Her çocuk okulda geleneksel yöntemlerle verilen bu eğitimlerden aynı derecede fayda sağlayamaz. Bu çocukların bazılarının eğitimden faydalanamamasının işitme, görme, bedensel ve zihinsel yetersizliği gibi nedenleri olabilir. Fakat bununla beraber bazı çocuklarda dışarıda bakıldığında gözle görülür bir yetersizliği görülmeyen hatta zeki olmalarına rağmen öğrenme süreçlerinde zorlandıkları görülebilmektedir. Bu öğrenme sürecinde zorlanan çocuklar eğitim sisteminin dışına çıkmaya zorlanmaktadır. Yaşanan bu durumlar eğitimcilerin dikkatini bu çocukların üzerine çekmiştir.

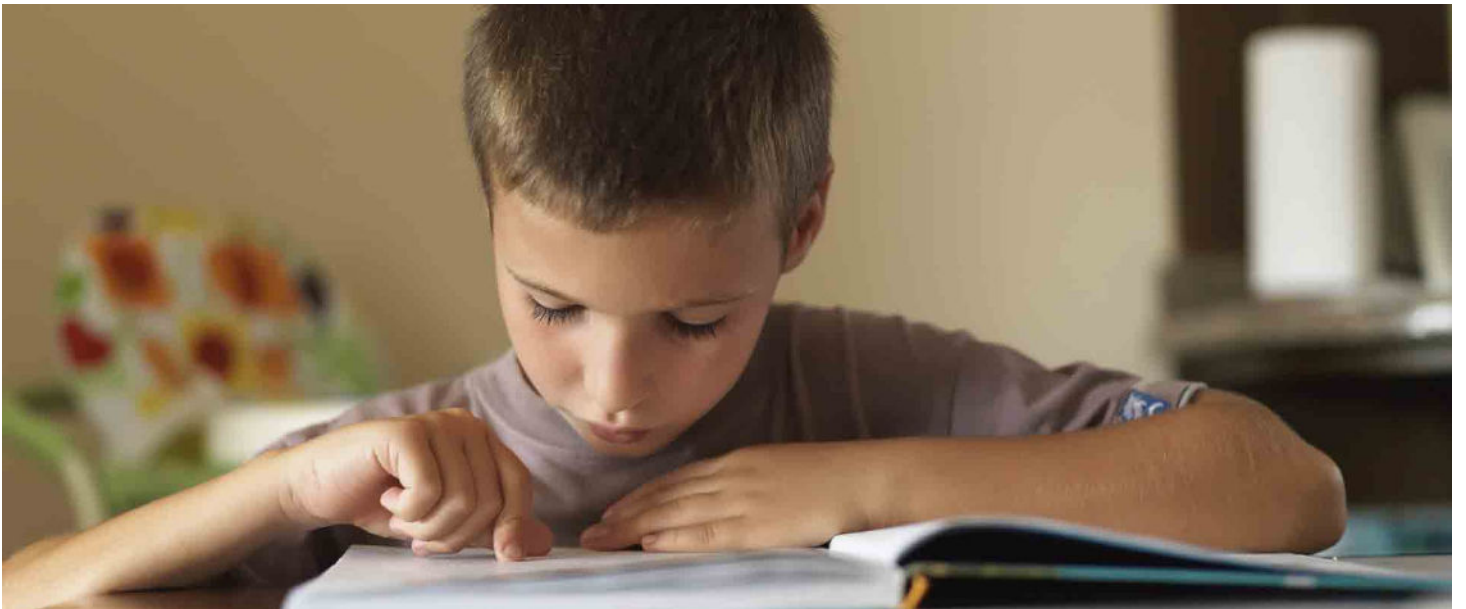

İlk öğrenme güçlüğü vakası 1896 yılında Morgan tarafından bildirilmiştir. Morgan 14 yaşındaki Percy isimli çocuğa okuyamaması nedeniyle “Konjenital kelime körlüğü tanısı” koymuştur (aktaran Korkmazlar, 2011).

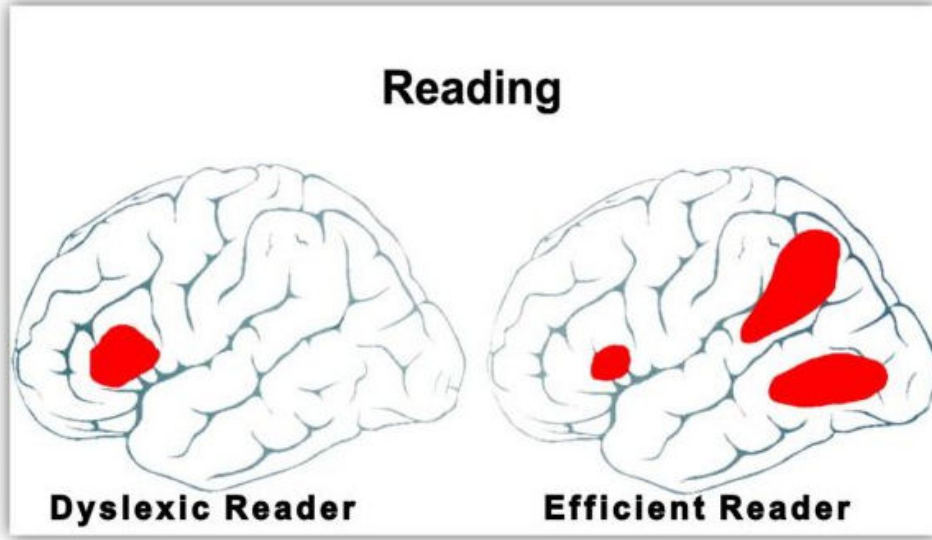
İlerleyen yıllarda bu durumun beyin hasarından kaynaklandığı görüşü daha hakim olmakla birlikte “minimal beyin hasarı” (minimal brain damage) ve “minimal beyin disfonksiyonu”(minimal brain dysfunction) tanıları kullanılmaya başlanmıştır (Akt. Korkmazlar, 2011).

Kirk(1988), “Bir gecikme, hastalık veya konuşma süresinde , dilde, okumada, hecelemede, yazmada veya aritmetikte ortaya çıkan olası bir serebral işlevsizlikten ve/veya davranışsal bozukluktan veya zihinsel gerilikten, duyu kaybından veya kültürel ve eğitsel faktörlerden kaynaklanmayan bir ya da daha fazla olan gelişim geriliği” olarak ifade ettiği sorunu öğrenme güçlüğü olarak adlandırmış ve daha sonra bu tanıyı kullanmaya başlamıştır (Akt. Bender, 2014). Ülkemizde de 1975 yılından bu yana özel öğrenme güçlüğü yasal kaynaklarda yer almıştır.

READING(OKUMA)

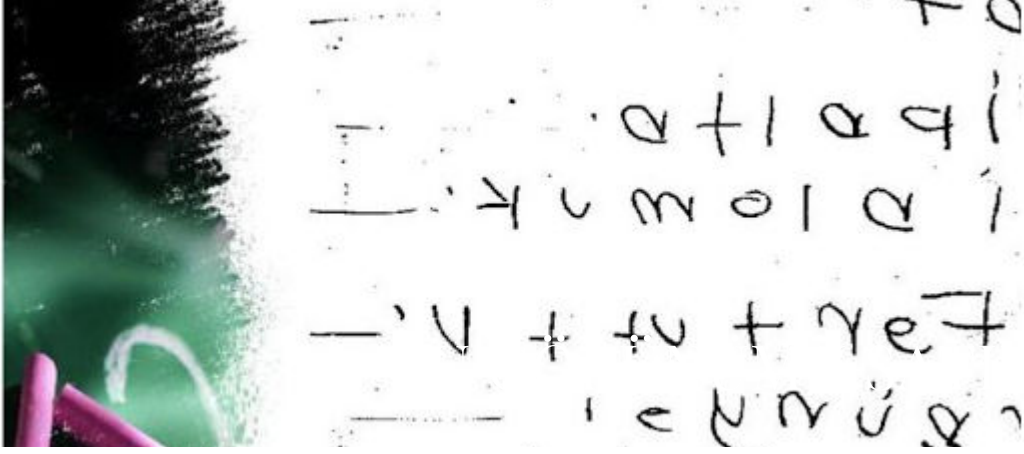
Dyslexic Reader:Disleksik Okuyucu Efficient reader:Etkili Okuyucu

Özel öğrenme güçlüğü yaşayan bireyler genel olarak normal ya da normal üstü zeka seviyesine sahip olunmasına rağmen akademik alanlarda ciddi problemler yaşamaktadır. Bu çocuklara uygulanan zeka testlerinde genel olarak normal zeka seviyesi ya da üstün zeka seviyesinde sonuçlar çıkabilmektedir. Zekâ seviyesine uygun akademik başarı gösteremedikleri için özel öğrenme güçlüğü olan çocuklar anne-babaların ve öğretmenlerin dikkatini çekmektedir. Zeki ama çalışmıyor tanımı da buradan kaynaklanmaktadır.

Özel öğrenme güçlüğü için 'öğrenme güçlüğü', 'özel öğrenme güçlüğü', 'özellikle öğrenme güçlüğü' ve 'özellikle öğrenme bozukluğu' kavramları literatürde kullanılabilir. Bu kavramların bazıları eğitim bilimleri alanında bazıları sağlık bilimleri alanında kullanılmaktadır. Eğitim alanında yapılan tanılamalarda 'özel öğrenme güçlüğü' kavramı kullanılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığının yasal kaynaklarda özel öğrenme güçlüğü'nün tanımı şu şekildedir: "Özel öğrenme güçlüğü dili yazılı ya da sözlü anlamak ve kullanabilmek için gerekli olan bilgi alma süreçlerinin birinde veya birkaçında ortaya çıkan ve dinleme, konuşma, okuma, yazma, heceleme, dikkat yoğunlaştırma ya da matematiksel işlemleri yapma güçlüğüdür."

Özel öğrenme güçlüğü'nün uluslararası tanımlarında: "Özel öğrenme güçlüğü sözlü ya da yazılı dili anlama veya kullanmayla ilgili olarak bir ya da daha fazla temel psikolojik süreçte ortaya çıkan, dinleme, düşünme, konuşma, okuma, yazma, heceleme ya da matematiksel hesaplamaları yapmada yetersiz beceriler olarak kendini gösteren ve algısal yetersizlikler, beyin zedelenmesi, minimal beyin disfonksiyonu, disleksi ve gelişimsel afazi(konuşamama) gibi durumları da içeren bir güçlüktür. Özel öğrenme güçlüğü esas olarak görsel, işitsel ya da devinimsel yetersizliklerden; zihinsel yetersizlikten; duygusal bozukluktan ya da çevresel, kültürel veya ekonomik yoksunluklardan kaynaklanan öğrenme problemlerini kapsamamaktadır."

Bu tanımlardan anlaşılacağı üzere özel öğrenme güçlüğü çocukların akademik becerilerini olumsuz etkilemektedir. Bir çocuğa özel öğrenme güçlüğü diyebilmemiz için yaşadığı olumsuzlukların zihinsel yetersizlik, görme yetersizliği, işitme yetersizliği, ortopedik yetersizlik ve duyu davranış bozukluğu gibi alanları kapsamı dışında olmalıdır. Bununla birlikte yaşadıkları olumsuzluklar çevresel, kültürel veya ekonomik yoksunluklardan kaynaklanmamalıdır. Bu nedenlerden kaynaklı yaşanan sınırlılıklar özel öğrenme güçlüğü olarak tanımlanamamaktadır.

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNÜN SINIFLANDIRILMASI

Psikiyatrik hastalıkların sınıflandırıldığı öğrenme güçlüğüleri DSM-V (2013)'te Nörogelişimsel Bozukluklar sınıfında "Özgül Öğrenme Bozukluğu" terimi olarak ifade edilmiştir ve 3'e ayrılmıştır:

- Okuma bozukluğu(Disleksi)
- Yazılı anlatım bozukluğu(Disgrafi)
- Sayısal (matematik) bozukluk (Diskalkuli)

a)Okuma bozukluğu(Disleksi): En yaygın görünen özel öğrenme grubu disleksidir. Bireyin yaşına, ölçülen zekâ düzeyine göre ve aldığı eğitim göz önüne alınarak okuma düzeyinin beklenenin altında performans göstermesidir (Doğangün, 2008).

DSM-V (2013)'te disleksi tanımına ilişkin verilen ölçütler şu şekildedir:

- *Sözcük okuma doğruluğu
- *Okuma hızı ve akıcılığı
- *Okuduğunu anlama

Özel öğrenme güçlüğü olan çocuklar yukarıda belirtilen üç alanda günlük yaşamlarını ve okul başarısını etkileyecek düzeyde zorluklar yaşarlar.

b) Yazılı Anlatım Bozukluğu(Disgrafi): Bireyin yaşına, ölçülen zekâ düzeyine göre ve aldığı eğitim göz önüne alınarak anlama düzeyinin beklenenin altında performans göstermesidir (Doğangün, 2008).

DSM-V (2013)'te disgrafi tanımına ilişkin verilen ölçütler şu şekildedir:

- *Harf harf söyleme/yazma doğruluğu
- *Dilbilgisi ve noktalama doğruluğu
- *Yazılı anlatımın açıklığı ya da düzeni

c) Sayısal (Matematik) Bozukluk (Diskalkuli) : Aritmetik becerilerin kazanılmasını etkileyen, bireyin kronolojik yaşı, ölçülen zekâ düzeyi ve yaşına uygun olarak aldığı eğitim göz önüne alınarak matematiksel becerilerinin beklenenin önemli derecede altında bir performans göstermesidir (Doğangün, 2008; Kirk ve Kirk, 1971; Motavallı, 2000).

DSM-V (2013)'te diskalkuli tanımına ilişkin verilen ölçütler şu şekildedir:

- *Sayı algısı
- *Aritmetik gerçeklerin ezberlenmesi
- *Doğru ve akıcı hesaplama
- *Doğru sayısal uslamlama.

Çocuklarda özel öğrenme güçlüğü türlerinden biri görülebilirken birden fazla da görülebilmektedir. Yani özel öğrenme güçlüğü olan çocuklarda sadece disleksi görülebilirken hem disleksi hem de diskalkuli ya da disgrafi birlikte görülebilmektedir.

Özel öğrenme güçlüğü türlerine göre sınıflandırıldığı gibi yaşanan öğrenme güçlüğüne seviyesine göre de sınıflandırılmaktadır:

Hafif Düzeyde Öğrenme Güçlüğü: Bu Çocuklar bir ya da iki alanda güçlük yaşamaktadır ve basit düzeyde uyarlamalar ve desteklerle genel eğitime devam edebilmektedir.

Orta Düzeyde Öğrenme Güçlüğü: Bir ya da daha fazla alanda dikkat çekici derecede güçlük yaşamaktalar ve yoğun öğrenim desteğinin yanı sıra uyarlamalar ile beklenen performansı sergileyebilirler.

Ağır Düzeyde Öğrenme Güçlüğü: Birçok alanda ciddi güçlük yaşamaktadırlar ve bu çocukların yoğun olarak bireyselleştirilmiş ve özel olarak hazırlanmış öğretime ihtiyaçları vardır.

NOT: Daha sonraki yazılarımızda Özel Öğrenme Güçlüğüne nedenleri, özellikleri, tanılama süreçleri ve eğitim öğretim süreçleri ile devam edeceğiz.

KAYNAKLAR

Özan, B.,G.(2017). Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu ve Özel Öğrenme Güçlüğü Olan 9-12 Yaş Aralığındaki Çocuklarda Bibliyoterapi Kullanımının Sorun Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi. Yayımlanmış yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.

Melekoğlu, M.A.(2019). Özel öğrenme güçlüğüne giriş M.A. Melekoğlu&O. Çakıroğlu(Ed.), Özel öğrenme güçlüğü olan çocuklar içinde(s.1-33). Ankara: Vize Akademik.

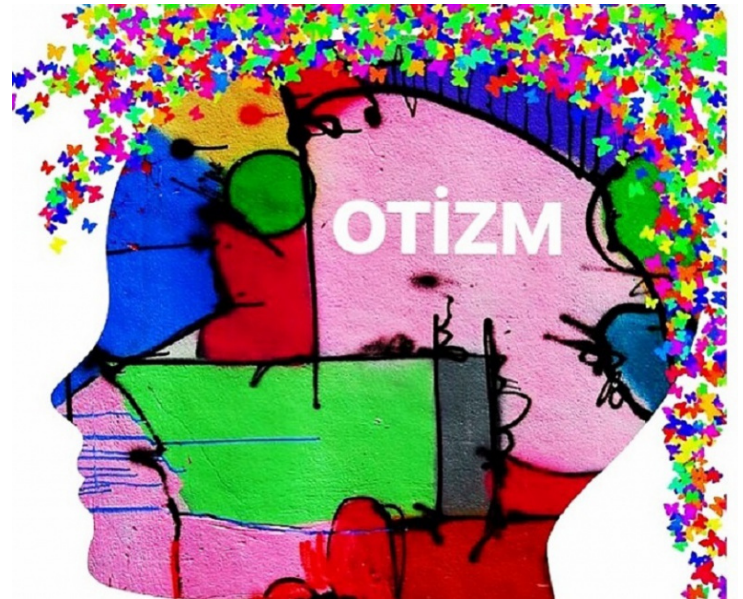
Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler (Aileler için rehber kitapçık.). Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü.

Mehmet Halit TURAN
Özel Eğitim Öğretmeni
mehmethalitturan0202@gmail.com

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU

Otizm toplumsal iletişim ve etkileşimde güçlükler, sınırlı-yineleyici davranış örüntüleri (tekrarlayıcı davranışlar) ile yaşamın ilk yıllarında ortaya çıkan ve ömür devam eden gelişimsel bir farklılıktır. Evet, hastalık, eksiklik, gerilik değil sadece farklılıktır. Bunu siz değerli okuyucularımızı rahatlatmak ya da kullanılan terimlerde yumuşatmalar yapmak için söylemiyoruz. Bunu otizm spektrum bozukluğu (OSB) konusunda otorite olarak kabul edilen kurum/kuruluşlar OSB'li çocukların göstermiş oldukları gelişmelere dayanarak söylüyorlar. Peki, bu farklılık ne anlama geliyor? Bu farklılık, kendine has özellikleri olan çocuğunuzun erken tanı ve sonrasında alınacak yoğun eğitsel tedbirlerle akranları ile arasındaki gelişimsel farklılığı azaltabileceği anlamına geliyor. Yani sizin otizm spektrum bozukluğunu bir farklılık olarak kabullenmeniz demek çocuğunuzun bir anda çok yüksek oranda ve olumlu yönde gelişme kaydetmesi demektir. Peki kabul ettik diyelim ama ne yapmamız gerekiyor dediğinizi duyar gibiyiz. Yapmanız gerekenlerin çok basit olduğunu söylemek isterdik ancak maalesef sizi yoğun ve bir o kadar da yorucu bir süreç bekliyor. Bu yoğun ve yorucu süreç esnasında biz Kâhta Rehberlik ve Araştırma Merkezi olarak gerek Özel Eğitim Öğretmenlerimizle otizmlilerimize ve gerekse de Psikolojik Danışmanlarımızla siz değerli ailelerimize eğitsel ve psikolojik desteğimizle her zaman yanınızdayız. Çocuğunuzun size sunduğu işaretleri doğru fark ederek erken harekete geçmeniz çok önemli. Erken tanı alarak yoğun eğitime başlayan otizmlilerimizin yaklaşık yüzde ellisinde otizm belirtileri kontrol altına alınmakta ve farklılıklar çoğunlukla ortadan kalkmaktadır. Peki çocuğumuzun hangi davranış ve özelliklerine dikkat etmeliyiz? Erken tanı için;

- Ø Başkalarıyla göz teması kurmuyorsa,
- Ø İsmi söylediğinizde bakmıyorsa,
- Ø Söyleneni işitmiyor gibi davranıyorsa,
- Ø Parmağıyla istediği şeyi göstermiyorsa,
- Ø Oyuncaklarla oynamayı bilmiyorsa,
- Ø Akranlarının oynadığı oyunlara ilgi göstermiyorsa,
- Ø Bazı sözleri tekrar tekrar ve ilişkisiz ortamlarda söylüyorsa,
- Ø Konuşmada akranlarının gerisinde kalmışsa,
- Ø Sallanmak, çırpınmak gibi garip hareketleri varsa,
- Ø Aşırı hareketli, hep kendi bildiğince davranıyorsa,
- Ø Gözleri bir şeye takılıp kalıyorsa,
- Ø Bazı eşyaları döndürmek, sıraya dizmek gibi sıra dışı hareketler yapıyorsa,
- Ø Günlük yaşamındaki düzen değişikliklerine aşırı tepki veriyorsa,

Eğer yukarıda sayılan belirtilerden bir veya bir kaç sürekli olarak devam ediyorsa mutlaka en yakın Rehberlik ve Araştırma Merkezine başvurmanız gerekiyor. Unutmayın ki erken kalkan yol alır. Siz ne kadar erken fark ederseniz çocuğunuz o kadar erken ve hızlı gelişim gösterir.

İlk olarak ailelerin sıklıkla soru olarak yönelmiş olduğu eğitim, terapi ve de tedavi yöntemlerinden ve bunların bilimsel dayanaklarından bahsedelim. Hazırlanan tabloda "iyi, orta, zayıf" şeklinde bir derecelendirme mevcut ve bu değerlendirmeler kesinlikle otizm alanında yapılan deneysel çalışmaların geçerlik güvenilirlik çalışmaları temel alınarak yapılmıştır. Çocuklarınızla ilgili eğitim, terapi ve tedavi yöntemleri konusunda kararlarınızda bilimsel dayanakları mutlaka göz önünde bulundurun aksi halde yaşayacağınız hayal kırıklıkları sizler açısından motivasyon düşüklüğüne, çocuklarımız için ise zaman kaybına neden olacaktır.

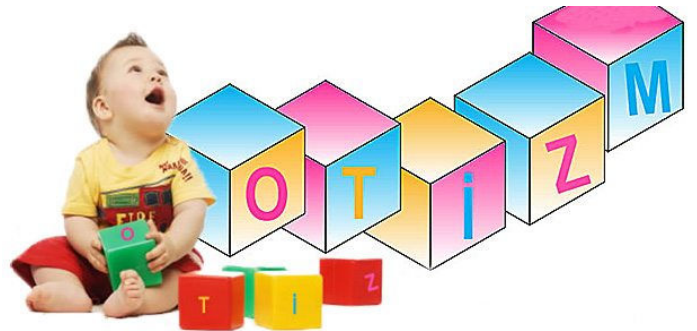

Otizm alanında geçerliği ve güvenilirliği kanıtlanmış PCDI sisteminin Türkiye'deki tek eğitim kuruluşu olan Tohum Otizm Vakfı web sitesinde tanıtılan eğitim, terapi ve tedavi yöntemleri, şu şekilde değerlendirilmiştir:

İYİ: Bu yöntemin otizmliler çocuklar üzerinde olumlu etkileri olduğunu gösteren çok sayıda deneysel araştırma vardır. Yani gelişme gösteren otizmliler çocukların ortak noktası, çocuğunuzla olan planlarınızda şu an için başvurulması gereken bilimsel araştırmaların desteklediği eğitim, terapi ve de tedavi yöntemleri.

ORTA: Bu yöntemin otizmliler çocuklar üzerinde olumlu etkileri olduğunu gösteren deneysel araştırmalar oldukça sınırlıdır. Yapılmış yeterli sayıda bilimsel araştırmalar olmasa da kısmen olumlu etkileri olduğunu gösteren bilimsel araştırmalar mevcut.

ZAYIF: Bu yöntemin otizmliler çocuklar üzerinde olumlu etkileri olduğunu gösteren deneysel araştırma henüz yoktur ya da yapılan deneysel araştırmalar bu yöntemin otizmliler çocuklar üzerinde herhangi bir olumlu etkisi olmadığını göstermiştir.

İYİ 😊	ORTA 😐	ZAYIF 😞
Ayrık Denemelerle Öğretim	Replik Öğretim Silikleştirmeyeyle	Kolaylaştırılmış İletişim
Erken Yoğun Davranışsal Eğitim	Sözel Davranış	Duyusal Bütünleştirme Terapisi
Etkinlik Çizelgeleriyle Öğretim	TEACCH	İşitsel Bütünleştirme Terapisi
Videoyla Model Olma	İlişki Temelli Yöntemler	Sanat Terapisi
Fırsat Öğretimi	Sosyal Öyküler	Drama Terapisi
İşlevsel Değerlendirme ve Analiz	Müzik Terapisi	Hayvan Terapileri
Akran Aracılı Uygulamalar	<u>Neuro-Feedback</u>	<u>Glüten/Kazein Diyeti</u>
		Vitamin Mineral Desteği
		Ağır Metallerden Arındırma
		Mantar Tedavisi
		<u>Hiperbarik Oksijen tedavisi</u>
		Tedavi Protokolleri

Listede de görüldüğü üzere yapılmış olan çalışmalar sonucunda elde edilen verilerde otizm konusunda etkili yöntemlerin hepsi eğitsel yöntemlerdir. Bu şu demek çocuğunuza yönelik planlarınızın temelinde mutlaka bir özel eğitim öğretmeni olmalı. Siz, çocuğunuz ve otizm konusunda yetkin bir özel eğitim öğretmeni oluşturulabilecek ideal bir ekiptir. Yaşadığınız süreç boyunca karşılaşacağınız en büyük sorun/sorunlar çocuğunuzun topluma adapte olması esnasında göstereceği olduğu davranış problemleridir. Bu davranış problemlerinin üstesinden gelmek için öncelikle çocuğunuzun iletişim diline hakim olmalısınız. Çünkü davranışçı yaklaşımlar temel alınarak ortaya çıkarılan davranış değiştirme yöntem ve teknikleri, davranış problemlerinin temelinde çocuğun istek ve ihtiyaçları olduğunu söylüyor. Yani siz çocuğunuzun problemine odaklanırken aslında çocuğunuz size bir şeyler anlatmak istiyor olabilir. Ne demek mi istiyoruz? Hadi bir örnek üzerinden gidelim.

“Okuma yazmayı bilen Fatoş her sabah okula geldiğinde, hemen ayakkabılarını çıkararak okul ayakkabılarını giymekte ve paltosunu asarak öğretmeninin "günaydın" demesine "günaydın" diye yanıt vermektedir. Ancak, sınıfına gitmeden, önce her sabah mutfağa uğramakta, bazı sabahlar mutfak kapısının önünde çığlıklar atarak kendini yere atmakta ve bağırarak. Öğretmenler bu davranışı gözlemlmelerine karşın nedenini anlayamamışlardır. Bir gün öğretmen onunla birlikte mutfağa gider ve mutfak kapısının önünde, etrafta Fatoş'un davranışını ortaya çıkaracak ne olabileceğini araştırır. Gözlemlere birkaç gün devam eden öğretmen Fatoş'un her gün mutfak kapısında asılı olan günlük yemek listesini hızla okuduğunu ve listede "peynir" sözcüğünü gördüğü zamanlar öfkelenildiğini belirler. Anne ile konuşan öğretmen Fatoş'un peyniri hiç sevmediğini, görünce ağlamaya başladığını, yemesi için zorlanırsa öfke nöbetleri geçirdiğini öğrenir. Fatoş kimse fark etmese de, mutfak kapısı önünde ağlayarak ve bağırarak o günkü listede yer alan peyniri yemek istemediğini ifade eder. Öğretmen Fatoş'a "yeme!" sözcüğünü öğretmeye karar verir. Birkaç sabah mutfağa Fatoş'la birlikte giderler ve yemek listesinde peynir olduğu zaman, Fatoş ağlamaya başlamadan önce "peynir var ama sen yeme" der. Birkaç gün sonra öğretmen, Fatoş'un yine koşarak mutfak kapısındaki listeyi okuduğunu, öğretmenin gözüne bakarak "yeme, yeme" dediğini gözlerler. Öğretmen bu davranışı ödüllendirir, bir müddet sonra "yeme" sözcüğü, ağlama ve tepinmenin yerine geçer. ”

Yukarıdaki örnek olaya baktığımızda Fatoş'un davranış problemi çıkarmasının tek sebebi kendisini ifade edecek bir iletişim kanalı bulamamasından kaynaklanıyordu. Ancak öğretmenin Fatoş'a uygun iletişim dili öğretmesi, hem Fatoş'u hem de ailesi ve öğretmenlerini bir anda çok rahatlatmıştı. Bu ve benzeri problemleri sizlerin de sıklıkla yaşadığınızın farkındayız. Ve inanın bizde sizler kadar bu konular üzerine istişareler ederek hem sizin hem çocuğumuzun konforunu arttırmak derdindeyiz. Ancak bizim de siz değerli velilerimizden bazı isteklerimiz var.

Ø Çocuğunuzun performansına yani yapabildiklerine göre beklenti içine girelim. Yürümeyi öğrenmeden koşmaya başlayamayız.

Ø Okuldan gelen öğrencinin o gün/hafta/ay içinde neler öğrendiğini kontrol edin ve ev ortamında öğrenilenlerin pekiştirilmesini sağlayın. Ayakkabı giymeyi öğrenen bir çocuk evde de ayakkabısını kendisi giysin.

Ø Öğretmenini yani bizleri görmezden gelmeyin. Sürekli ne çalıştığımızı sorun, sorgulayın, çocuğa neyi nasıl öğrettiğimizi merak edin.

Ø Otizmlili çocuğa sahip diğer ailelerle iletişimde kalın. Unutmayın ki sizin yaşamış olduğunuz problemleri daha önce mutlaka başkaları da yaşadı ve çözümler buldu. Kendiniz defalarca uğraşmak yerine başkalarının tecrübelerinden faydalanın.

Bu süreç boyunca asla yalnız değilsiniz. Kendinizi yalnız hissettiğinizde her zaman sizin gibi duyguları yaşayan insanlar olduğunu ve bu insanların vazgeçmeyerek emin adımlarla yollarına devam ettiklerini unutmayın. Siz karar verdiğinizde biz eğitim camiası olarak her zaman için çalışmaya hazırız.

Unutmayın otizm spektrum bozukluğu bir gerilik, hastalık değil farklılıktır.

KAYNAKÇA

- LOVAAS, O. I. (1987). Behavioral treatment and normal educational and intellectual functioning in young autistic children. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 55, 3-9.
- MMCEACHIN, J. J., SMITH, T. & LOVAAS, O.I. (1993) Long-term outcome for children with autism who received early intensive behavioral treatment. *American Journal on Mental Retardation*, 97 (4), 359-372.
- NAC (2009). National Standards Report. ABD: NAC.
- NAC (2009). National Standards Report. ABD: NAC. Peters-Scheffer, N. ve diğ. (20u). A meta-analytic study on the effectiveness of comprehensive ABA-based early intervention programs for children with ASD. *Research in ASD*, 5, 60-69
- McClannahan, LE. ve Krantz, P.J. (2010). Otizmlı çocukların eğitiminde etkinlik çizelgelerinin kullanımı. İstanbul: Sistem Yayıncılık. NAC (2009). National Standards Report. ABD: NAC. www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2741063/pdf/
<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3251297/pdf/jaba-44-04-943.pdf>
<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3251297/pdf/jaba-42-03-659.pdf>
www.pubmedcentral.nih.gov/picrender.fcgi?artid=1284111&blobtype=pdf
- Tiger, J.H. ve diğ. (2008). Functional communication training *Behavior Analysis in Practice*, 1, 10-23
- LeBlanc, LA. ve diğ. (2006). Behavioral language interventions for children with autism. *The Analysis of Verbal Behavior*, 22, 49-60
- Baranek, G. T. (2002). Efficacy of sensory and motor interventions for children with autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 32, 397-422. Escalano, A. ve diğ. (2001). Brief report: Improvements in the behavior of children with autism following massage therapy. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 31, 513-516.
- Whipple, J. (2004). Music in intervention for children and adolescents with autism: A meta-analysis. *Journal of Music Therapy*, 41, 90-105. www.dramatherapycentral.com/index.php?option=com_content&view=article&id=137:drama-therapy-with-clients-on-the-autism-spectrum&catid=56:articles&Itemid=195
www.researchautism.net/autism_treatments_therapies_intervention.ikml?print&ra=58&infolevel=4

DİKKAT EKSİKLİĞİ VE HİPERAKTİVİTE BOZUKLUĞU

Öncelikle sizlere birkaç soru sormak istiyorum.

1- Anne babaların hareketli çocuklarına "Hiperaktif bu çocuk." şeklinde kendilerinin tanı koymaları doğru mu?

2- "Benim çocuğum zeki olduğu için hiperaktif." diye savunmaları ve birçok problemi yok saymaları hakkında ne düşünüyorsunuz?

3- Çocuğun sadece aşırı aktif olması ya da sadece dikkat sorunu yaşaması dikkat eksikliği ve hiperaktivite tanısı için yeterli olabilir mi?

Şimdi bu sorulara cevap arayalım.

Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) bireyin yaş ve gelişim düzeyine uygun olmayan **aşırı hareketlilik, istekleri erteleyememe (impulsivite) ve dikkat sorunlarıyla** kendini gösteren gelişimsel bir bozukluktur.

- Bu tanımlamada yer alan belirtilerin;
- 7 yaşından önce ortaya çıkmış olması,
- Son 6 aydır yaygın olarak görülmesi
- Ev-okul gibi iki ayrı ortamda bu belirtilere rastlanması gerektiği belirtilmektedir.
- Sayılan gelişimsel döneme uygun olmayan dikkat, aşırı hareketlilik ve dürtüsel davranış problemleri gibi özelliklerin gelişimsel gerilik, zihinsel bozukluk veya fiziksel yetersizlikten kaynaklanmaması gerektiği de özellikle vurgulanmaktadır.

Soruları **OKUMADAN** cevaplıyor!

DERSİN BAŞINA **OTURAMIYOR!**

Sanki **AKLI** başka bir yerdeymiş gibi!

Sınavlarda bildiği soruları bile **YANLIŞ** yapıyor

Çok basit **İŞLEM HATALARI** yapıyor

Eşyalarını orda burda **UNUTUYOR!**

Başladığı işleri tamamlamakta **GÜÇLÜK** yapıyor!

Dikkat:

- Duygu ve düşüncenin bir konu ya da sorun üzerinde toplanması, zihnin uyanık bulunması durumudur.
- Dikkat eksikliği ise çocuğun bir konuya yoğunlaşmaması, yaş ve gelişimine göre çok kısa yoğunlaşması, dikkatinin çok çabuk dağılması anlamlarına gelmektedir.

Dürtüsellik / Impulsivite (İmpulsivite):

- Kişinin kendisini kontrol etmekte sorun yaşaması ile kendini gösterir.
- Acelecidirler, soru bitmeden cevabı vermek isterler, içlerinden geldiği gibi davranırlar ve isteklerini erteleyemezler.

Hiperaktivite:

- Sakin olmayı gerektiren durumlarda aşırı huzursuz olma şeklinde tanımlanabilir ve duruma bağlı olarak çevrede koşma, atlama, oturması gerektiğinde yerinden kalkma, aşırı konuşma, gürültücülük ve benzeri şekillerde olabilir.
- Hiperaktivite sadece aşırı hareketlilik ve enerjik olma anlamına gelmemektedir. Bu terim karmaşık ve amaçsız hareketliliği de tanımlamaktadır.
- Durduğu yerde duramaz; elleri, ayakları kıpır kıpırdır,
- Uzun süre oturmada sıkıntı yaşar,

Dikkatsizlik Belirtileri	Hiperaktivite/İmpulsivite Belirtileri
1. Genellikle ayrıntılara özel bir dikkat gösteremez ya da okul derslerinde, işte ya da diğer aktivitelerde dikkatsizlik hataları yapar.	1. Genellikle elleri ayaklarını sürekli oynatır ya da oturduğu yerde kıpırdayıp durur.
2. Genellikle ödev ya da oyun faaliyetlerinde dikkatini sürdürmede zorlanır.	2. Sınıfta ya da oturur durumda durması gereken diğer ortamlarda yerinden kalkar.
3. Genellikle doğrudan ona konuştuğunuzda dinlemiyor gibidir.	3. Uygun olmayan ortamlarda genellikle abartılı bir biçimde sağa sola koşar ya da tırmanır (ergenler ve erişkinlerde, bu durum öznel huzursuzluk duygularıyla sınırlı olabilir).
4. Genellikle talimatları izlemez ve okul ödevlerini, iş ortamındaki sıradan işleri yapmada ya da görevlerini yerine getirmede zorlanır (nedeni zıtlama davranışı ya da talimatları anlayamama değildir).	4. Genellikle boş zamanlarında aktiviteler ya da oyunlarla sakin bir halde meşgul olmada zorlanır.
5. Genellikle görev ve aktivitelerini organize etmede zorlanır.	5. Sürekli "gideceğim gibi"dir ya da hep "motor takılmış gibi" hareket eder.
6. Genellikle zihinsel gücün sürekli korunmasını gerektiren görevlerden kaçınır, bu tür işlerden hoşlanmaz ve katılmada isteksizdir (okul ödevi ya da ev ödevi gibi).	6. Genellikle aşırı konuşur.
7. Ödevler ya da aktiviteler için gerekli olan eşyalarını genellikle kaybeder (örn; oyuncaklar, okuldan verilen ödev, kalemler, kitaplar ya da araç gereçler)	7. Genellikle daha soru tamamlanmadan hemen yanıt verir.
8. Dış uyarıcılar kolaylıkla dikkatini dağıtabilir.	8. Genellikle sırasını beklemede zorlanır.
9. Günlük aktivitelerini gerçekleştirmediğini genellikle unuttur.	9. Genellikle başkalarının sözünü keser ya da müdahale eder.

DEHB OLAN ÇOCUKLARIN GELİŞİMSEL ÖZELLİKLERİ

- DEHB olan çocuk genellikle birinci çocuk olmaktadır; ayrıca aşırı konuşkan ve gürültücü bu çocukların annelerinin de normalden daha konuşkan olduğu gözlenmiştir.
- Titizliği ve takıntıları vardır (obsesif-kompulsif tepkiler).
- DEHB olan çocuklar sürekli pekiştirilmeyi ister, diğer öğrencilerden daha çok olumlu pekiştirmeye ihtiyaç duyar. Hatta bu sürekli pekiştirme gerçek hayat ortamlarında da uygulanabilir.
- DEHB olan çocuklar davranışlarından dolayı sorumluluk almak yerine sadece özür dileyip bahane bulmayı öğrenirler.
- DEHB olan çocukların %10-%33'ü aynı zamanda öğrenme güçlüğüne sahiptir.
- DEHB olan çocuklar algıladıklarını ayırtlamada ve örgütlemeye güçlük çeker. Harfleri ters dönmüş bir şekilde algırlar (b-d-p, m-n, z-s, 6-9 vb.). Çocuk "yap" kelimesini görür fakat bunu "pay" olarak okur ya da yazar (çok-koç, 12-21, roman-orman, için- çini gibi).
- Satır-sözcük atlama, okuduğu yeri kaybetme, sözlük-harita veya rehberde istenileni bulamama gibi yakınmaları vardır.
- Dinlediği ya da okuduğu bir öyküyü, gördüğü bir olayı anlatırken ortasından başlar, başa döner, sonunu anlatır ve karmakarışık şekilde tamamlar.
- İnce motor koordinasyon bozuklukları; çivi çakma, çatal bıçak kullanma, yazı yazma ve resim yapma gibi beceriler de çok belirgindir. Ya çok yavaş yazar, yazmayı zamanında bitiremez ya da hızlı yazıp çok hata yapar.

ÇOCUĞUNUZDA **D** **E** **H** **B** OLABİLİR...

DEHB OLAN ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ İÇİN ÖNERİLER

- Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu, nöropsikiyatrik bir bozukluktur. Denetlenebilir; ancak yok edilemez. İlaç ve davranış değiştirme yöntemleriyle %80 oranında bir düzelme sağlanabilir.
- Çocuğun davranışlarına karşı eğitimcilerin kabul çizgisinin yüksek olmasında yarar görülmektedir; ama öğretmen otoriteyi kaybetmemelidir.
- DEHB olan çocuklar doğrusal bir düşünceye sahip değildir ve asla olamazlar. Onları doğrusal düşünceye teşvik etme ve zorlama teşebbüsünde bulunmanız kaynakları ve zamanı boşa harcamanıza sebep olur.
- Sürekli göz göze gelmeye çalışın. DEHB olan bir çocukla göz göze gelerek daldığında dikkatini geri getirebilirsiniz.
- Kıyaslama, duygusal istismar, bağırma, hakaretlerde bulunmak, fiziksel istismar, fiziksel güç kullanmaktan uzak durmak gerekmektedir. Bu durum çocukla kurulan ilişkide güven ortamını olumsuz yönde etkilemektedir.
- Önceden belirlenmiş bir programa sadık kalmasını sağlayınız.

KAYNAKLAR

1. Prof. Dr. Eyüp Sabri ERCAN Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğunda Epidemiyolojik Veriler Türkiye Klinikleri J Pediatr Sci 2010;6(2):1-5.
2. Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derneği Yayınları: 3 ISBN:978-9944-0538-0-8.
3. Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Doç Dr. Eyüp Sabri Ercan Doğan Kitap ISBN: 978-975-991-615-2.
4. Center for Disease Control and Prevention / Attention-Deficit / Hyperactivity Disorder (ADHD). Web:<http://www.cdc.gov/NCBDDD/adhd/index.html>.
5. Doç. Dr. Aynur Akay Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğunda Etyopatogenez Türkiye Klinikleri J Pediatr Sci 2010;6(2):1-5.
6. National Institute of Mental Health. Attention Deficit Hyperactivity Disorder. Bethesda (MD): National Institute of Mental Health, US Department of Health and Human Services; 2006. Web: <http://www.nimh.nih.gov>.
7. Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) tarafından yayınlanan Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı 4. Baskı Yeniden Gözden Geçirilmiş Tam Metin Çeviri Editörü: Prof. Dr.Ertuğrul Köroğlu ISBN:9-789-753-001-496.

FURKAN DÜZENLİ
ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENİ

DİL KONUŞMA BOZUKLUĞU

İnsanların sosyal bir varlık olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Sosyalleşmenin temeli iletişime, sağlıklı iletişim kurmanın temeli ise önce kendimizi sonra etrafımızdakileri anlamaya dayanmaktadır. Ancak sadece anlamamız iletişim kurmaya yeterli olmayabilir. Karşılıklı soru sormak ve cevap vermek iletişimi daha da güçlü hale getirebilir. Bu soruları sormak ya da cevapları vermek için en çok kullandığımız organımız dilimizdir ve maalesef ki dilimizle ilgili sık sık karşılaştığımız birtakım aksaklıklar mevcuttur. Bu yüzden sizinle bu yazımızda dil ve konuşma bozukluğunu ayrıntılarını ele alacağız.

Bireylerin konuşurken sesleri çıkarmada, tonlarını ayarlama, ekleme ve artikülasyonda anlatımın akışında ve anlamında bozukluklar olması, sözel olarak iletişim kurmaya çalışırken ortaya çıkan farklı problemler nedeniyle konuşmayı öğrenirken ve dili kullanırken yaşadığı sorunlardan dolayı sosyal uyumun beraberinde akademik performansın da etkilenmesine dil ve konuşma bozukluğu denir.

Dil ve konuşma aslında birbirinden farklı anlamlara gelirken sıklıkla birbirlerinin yerine kullanılır. Dil yalnızca sözel dili değil yazı ve işaret dilini de içerir. Konuşmaya düşüncelerimizi başkalarına aktarırken ihtiyaç duyulan organlarımız yardımıyla fiziksel şekilde üretilen sistemdir. Düşüncelerimizi aktarırken gereken dil bilgisine sahip olabiliriz ama konuşma organlarımızın işlevlerini yerine getirememelerinden kaynaklı konuşma problemleri yaşayabiliriz. Diğer bir yandan ise konuşma organlarımız işlevlerini sistematik bir şekilde yerine getirirse de dil gelişiminde yaşanan aksaklıklar sebebiyle konuşma problemleri yaşayabiliriz. Aynı zamanda bu aksaklıkların ikisini bir arada da görebiliriz.

Dil ve konuşma bozuklukları zamanları, nedenleri ya da ortaya koydukları semptomlara göre sınıflandırılarak birbirlerinden ayrılarak gruplandırılırlar. Gruplandırma ise şu şekildedir:

- Akıcılık Bozuklukları
- Dil Bozuklukları
- Edinilmiş Dil Bozuklukları
- Konuşma Sesi Bozuklukları
- Motor Konuşma Bozuklukları
- Ses Bozuklukları
- Rezonans Bozuklukları

Biz yazımızda bu alanların beş tanesini ele alacağız. Yazımızın bu sayısında 'Akıcılık Bozuklukları' ele alınacaktır.

Akıcılık Bozuklukları

Akıcı konuşmak, konuşurken ekstra bir çaba harcamadan belirli zamanda belirli miktarda sesin üretilmesidir. Bu üretim esnasında ortaya çıkan problemler ise kekemelik ve hızlı-bozuk konuşma şeklinde ikiye ayrılır.

Kekemelik seslerin tekrar edilmesi, uzatılması ve sık sık kesintilere uğramasıdır. Hızlı - bozuk konuşma ise aşırı derecede hızlı konuşma, düzensiz ve konuşulan konudan bağımsız sözcüklerin kullanılmasıdır. Kekemelik ve hızlı-bozuk konuşma beraber görülebilir.

Akıcılık bozukluklarının nedenleri netleşmiş olmasa da genetik faktörlerle beraber bilişsel, motor, dilsel, sosyal ve psikolojik etmenlerin de paylarının olduğu bilinmektedir.

Kekemelikte tekrarlar ve uzatmalar birincil davranışlar olarak adlandırılır. Kekemelik fark edildikten sonra ise bu durumun önüne geçmek için geliştirilen davranışlar ise ikincil davranışlardır. Örneğin göz kırpmaya, ayağını yere vurma veya uuuu, eeee gibi sözcüklerin kullanılmasıdır.

Hızlı – bozuk konuşmada ise konuşma akışında kırılmalar görülür. Bunun beraberinde de yanlış üretilen sözcükler, anlatımı organize edememe ve söyleyeceğinden emin olamama gibi davranışlar görülür.

Bu durumlarla ilgili uzmanların önerileri şu şekildedir:

- Yavaş konuşarak doğru model olunmalı.
- Açık uçlu sorular fazla sorulmamalıdır çünkü bu sorular bireyin isteğinin dışında daha fazla konuşmasına yol açar.
- Birey konuşurken konuşması kesilmeden sıra alınarak konuşulmalı .
- Karmaşık cümlelerdense kısa ve öz cümleler kurulmalı.
- Yavaşla, sakın ol gibi tavsiyelerde bulunulmamalı.
- Ebeveynler kaygılarını belli etmemeli.
- Nasıl söylendiğinden çok ne söylendiğine odaklanılmalı.
- Ebeveynler çocuklarını kaygılandıklarında ya da öfkelendiklerinde sakinleştirmeli.

KAYNAKÇA

Bloodstein, O.(1995). Ahandbook on stuttering. San Diego; London: Singular Publ. Group, Inc.

Louis, K. O. S., & Myers, F. L. (1995). Clinical management of cluttering. Language, Speech, and Hearing Services in Schools, 26(2), 187-195.

Smith, A. (1999). Stuttering: A unified approach to a multifactorial, dynamic disorder. Stuttering research and practice: Bridging the gap, 27.

GÖRME ENGELİ NEDİR VE SINIFLANDIRMASI NASIL YAPILIR

Görme güçlüğü olan bir çocuğa sahip olmak herşey bitti demek değildir. Ülkemizde ve dünyada görme engeline sahip oldukları halde çok başarılı ve iyi yerlere gelmiş pek çok insan vardır.

Görme engelli çocuğa sahip olan aileler öncelikle görme engelinden dolayı hayal kırıklığına uğrarlar. Başta eş ve yakınlar suçlanır ta ki çocuğu olduğu gibi kabul etme aşamasına gelene kadar bu süreç aylar veya yıllar sürebilir. Kabul etme süresi ne kadar kısa sürerse aile normal yaşam rutinine o kadar çabuk adapte olur. Kabul etme çocuğun özelliklerine göre eğitim verilmesiyle başlar.

Çocuğunuzdaki görme engeli doğuştan veya sonradan olabilir. Eğer doğuştan gelen bir görme engeli söz konusuysa tekrardan çocuk sahibi olmadan önce yeniden böyle bir durumla karşılaşmamak için bir sağlık kuruluşuna başvurmanız gerekir. Çocuğunuz hiç görmüyorsa çocuğun akranlarının yaptığı etkinlikleri gözlemleyip çocuğunuza bu etkinlikleri yaptırarak çocuğunuzun yetişmesini sağlar. Çocuğunuz az görüyorsa onun, akranlarının yaptıklarını görmesinden faydalanarak yetişmesini sağlar.

Çocuğunuz az görüyorsa onun, akranlarının yaptıklarını görmesinden faydalanarak yetişmesini sağlar.

GÖRME GÜÇLÜĞÜ OLAN BİREY;

- Görme engelli birey ya kördür yâda az görendir. Körlük bir bireyin uzaktan veya yakından hiçbir şey görmemesidir. Anahtar deliğinden bakan bir insan kadar gören kişiler de kör olarak kabul edilir.
- Az gören birey ise görmeye çalıştığı şeylerin yakınına giderek veya nesnelere gözüne yaklaştırarak onları kısmen fark edebilen bireydir. Az gören bireylerin görme durumunu daha iyi anlayabilmek için örnek vermek gerekirse puslu veya kirli bir camdan bakılarak çevreyi veya nesnelere görebildiğimiz kadar görebilmektedirler. Az gören bireyler nesnelere kesin olarak fark edemezler ancak karaltı halinde gölgeler şeklinde görürler.

GÖRME GÜÇLÜĞÜNE NE YOL AÇAR

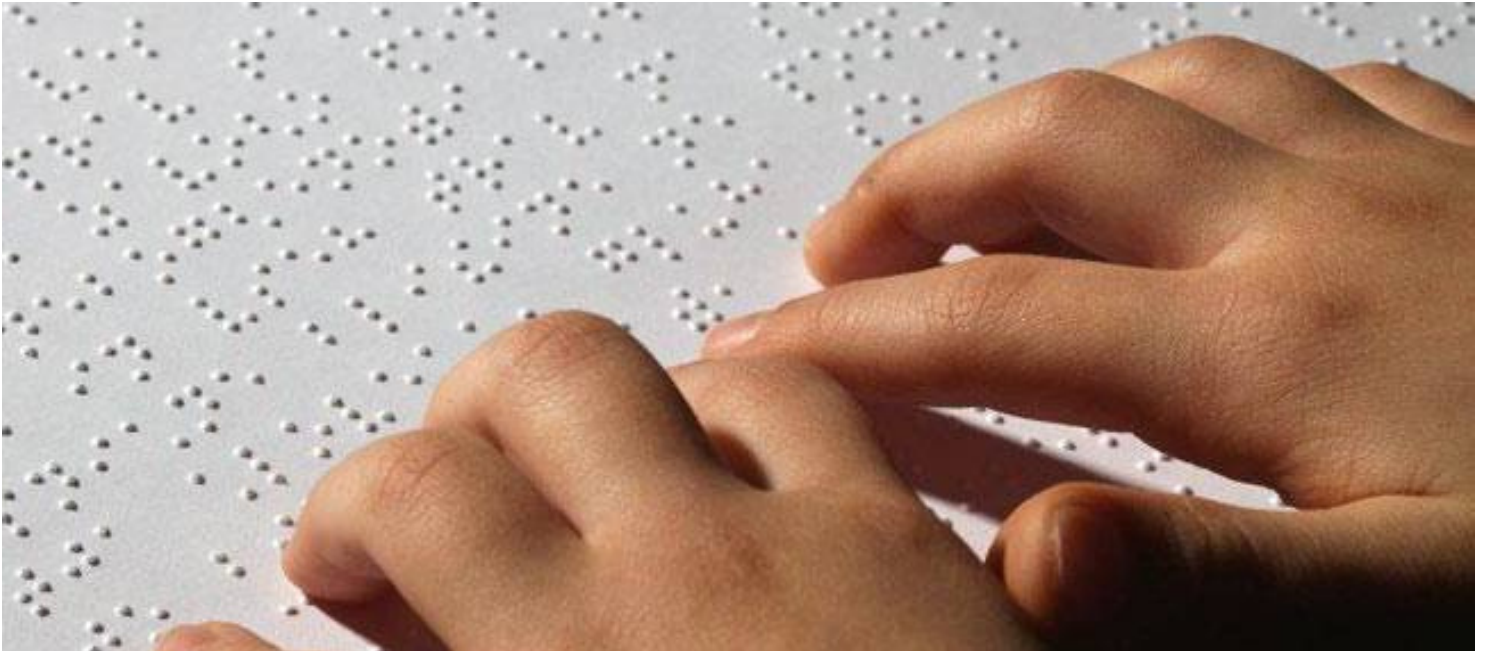
Görme engelli bir çocuğa sahip olan anne ve babaların en çok sorduğu soru çocuğunun neden görmediği ya da neden az gördüğüdür. Çocuğunuzun görememesinin nedenlerini öğrenmek tekrardan böyle bir durumlar karşılaşmanızı önlemede yardımcı olabilir. Fakat çocuğunuzu nasıl yetiştireceğiniz ya da çocuğunuzun eğitimi için yapabilecekleriniz konusunda size yardımcı olmaz. Bu nedenle aileler çocuklarının neden göremediği üzerinden ne kadar az durulursa ve çocuklarının neyi nasıl yaptığı hakkında ne kadar kafa yorarlarsa çocuklarına o kadar yardım etmiş olurlar.

Yine de görme güçlüğü'nün sebepleri şu şekilde sıralanabilir;

Görme engeli irsi olabilir ve soydan soya aktarılabilir fakat bu duruma nadir olarak rastlanmaktadır. Annenin hamileliği sırasında da çocukta görme engeli meydana gelebilir. Örneğin anne hamilelik sırasında kızamıkçık gibi ateşli hastalıklar geçirdiğinde kullandığı bazı ilaçlardan veya röntgen ışınına maruz kalmak doğacak olan çocukta görme engeline sebep olabilir. Doğumun güç olması da görme engelinin sebeplerinden birisidir. Ayrıca doğumdan sonra geçirilen ateşli hastalıklar, kazalar veya zehirlenmeler görme engeline sebep olabilir.

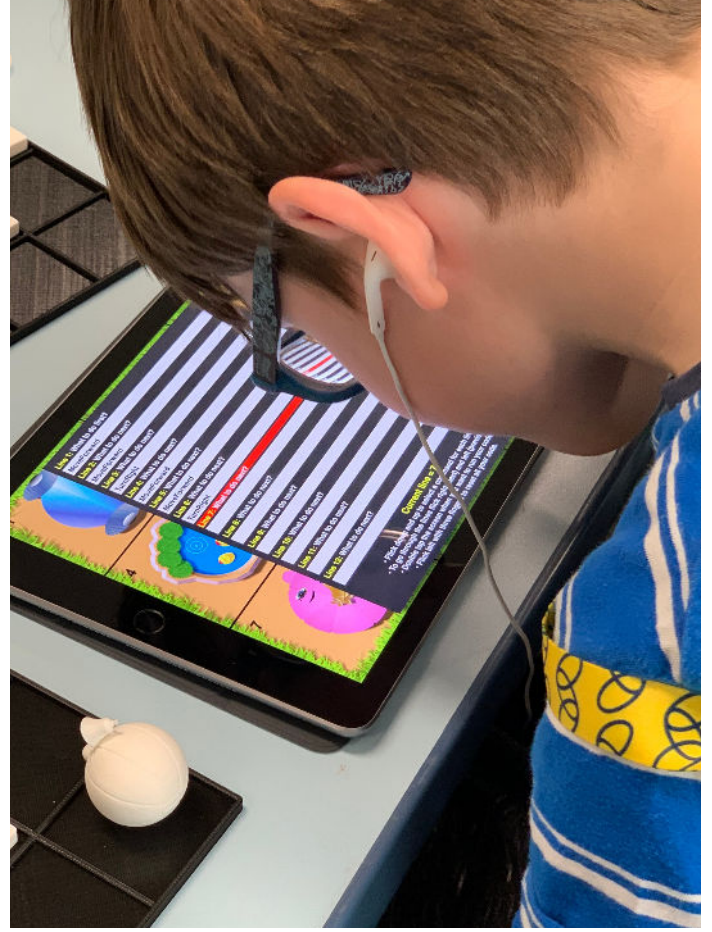

Görme güçlüğü ne kadar erken fark edilirse, tedavi imkânı o kadar atar. Tedavisi mümkün değilse, alınacak olan erken eğitim önlemleriyle çocuğun daha olumlu bir hayat sürdürmesi sağlanabilir.

GÖRME YETERSİZLİĞİ OLAN ÖĞRENCİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Görme yetersizliğinin değerlendirilmesi için öncelikle aile tarafından bu durumun farkına varılması, sonra uzman bir hekim tarafından kesin tanı yapılması ve tıbbi tanımlamalardan sonra da öğrencinin eğitsel incelemeye alınması gerekir. Görme yetersizliği olan bireyleri fark etmede bazı ipuçları vardır. Bunlar: Gözlerinin önünde bulunan ilgi çekici eşyaları takip edememe ya da farkına varamama, uzun süre aynı yere bakma, farklı bir şekilde gözlerini döndürme, gözlerini ışıktan kaçırma ve gözlerinde titreme, sağa sola amaçsız uzanma ve sık sık düşme, renkli bir resmin renklerini ayıramama, gözlerde kızarma ve yaşarma, gözlerinin ortasında bulanıklık ve ışık geldiğinde parlaması, sık sık gözlerini ovma ve kaşıma. . vb davranışlardır. Anne baba tarafından ya da okuldaki öğretmeni tarafından, görsel uyarılara beklenen tepkiyi vermediği fark edilen birey göz hekimlerince incelenir. Göz hekimi, bireyin gözündeki uzak-yakın görme keskinliği, görme alanı, kas fonksiyonları, göz içi basıncı ve renk duyarlılığı işlevlerini inceler. Bu incelemeden sonra kesin tanı yapılır. Görme eksikliği varsa birey Rehberlik ve Araştırma Merkezine götürülüp eğitsel incelemeye alınır. Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nde bireysel zeka ve başarı testleriyle birlikte, bireye en uygun hizmet için çok yönlü bir değerlendirme yapılır.

Çok yönlü değerlendirme testleri, öğrencinin görmeyi nasıl kullandığına dair bilgiye ulaşılmasına ve buna göre hangi okuma yazma araçlarının daha uygun olacağına saptanmasına yönelik bir testtir. Örneğin, değerlendirme sonucunda öğrencinin büyük puntolu yazıları okuyabileceği, 1 metre uzaklıktaki nesnelere görebileceği, beyaz zemindeki yazıları algılayabileceği gibi bilgilere ulaşılır. Bu değerlendirmelerden sonra, yetersizliğin, öğrenciyi olumsuz etkileyip etkilemediği değerlendirilir. Değerlendirme ekibi, öğrencinin özel eğitim alması gerektiği kanısına varırsa öğrenci Görme Engelliler Okulu'na yerleştirilir. Sonrasında sınıf öğretmeni ve özel eğitim öğretmeni tarafından çocuğun gereksinimleri için özel bir değerlendirme yapılır ve öğrenciye bu gereksinimlere göre bir öğretim hizmeti planlanır.

GÖRME ENGELLİLERİN YÖNLENDİRİLMESİ VE YERLEŞTİRİLMESİ

Çocuğunuzun hastane işlemlerini tamamladıktan ve eğitsel değielendirmesinin yaptırdıktan sonra çocuğunuzun uygun eğitim kurumuna yerleştirilmesi aşamasına geçilir. Görme engelli öğrencilerin eğitim alabileceği en az kısıtlayıcı ortamdan en fazla kısıtlayıcı ortama sıralaması řu şekildedir;

- Çok az destekli ya da desteksiz genel eğitim sınıfı
- Kaynak oda destekli genel eğitim sınıfı
- Genel eğitim sınıfına yarı zamanlı katılımlı özel eğitim sınıfı
- Tam günlük özel eğitim sınıfı
- Gündüzlü özel eğitim okulu
- Yatılı özel eğitim okulu
- Evde öğretim
- Hastane ya da bakımevi

Çocuğunuz ihtiyaçları doğrultusunda yukarıda sıralanan en uygun eğitim ortamına yerleştirilir. Çocuğunuzun eğitsel performansına göre yerleştirilebileceği eğitim kurumları ise şunlardır:

- **Görme engelliler ilköğretim okulu**, görme engelli öğrencilerin 7-12 yaşları arasında eğitim gördükleri okullardır.
- **İşitme engelliler ilköğretim okulu**, işitme engelli öğrencilerin 7-12 yaşları arasında eğitim gördükleri okullardır.
- **Ortopedik engelliler ilköğretim okulu**, ortopedik engelli öğrencilerin 7-12 yaşları arasında eğitim gördükleri okullardır.
- **İşitme engelliler Lisesi**, işitme engelli öğrencilerin 13-18 yaşları arasında eğitim gördükleri okullardır.
- **Ortopedik engelliler Lisesi**, ortopedik engelli öğrencilerin 13-18 yaşları arasında eğitim gördükleri okullardır.
- **Eğitilebilir ilköğretim okulu ve iř okulu**, ağır ve orta derecede zihin engelli öğrencilerin eğitim gördükleri okullardır.

- **Özel eğitim sınıfı (zihinsel)**, zihin engelli öğrencilerin eğitim gördükleri sınıflardır.
- **Özel eğitim sınıfı (otistik)**, otizmlili öğrencilerin eğitim gördükleri sınıflardır.
- **Öğretilbilir-Eğitim uygulama okulu ve iş eğitim merkezi**, hafif ve orta derecede zihin engelli öğrencilerin eğitim gördükleri okullardır.
- **Yetişkin iş eğitim merkezi**, özel gereksinimli öğrencilerin liseden sonra öğrenimlerine devam edebilecekleri kurumlardır
- **BİLSEM (Bilim Sanat Merkezi)**, üstün zekalı ve üstün yetenekli öğrencilerin eğitim gördükleri kurumlardır.)
- **Hastane ilköğretim okulu**, süreğen hastalığı olan ve hastane de kalması gereken çocuklar için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından atanan bir öğretmen vasıtasıyla hastanelerin içinde açılan okullardır.
- **Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri**, hem destek eğitim olarak kullanılabilen hem de eğitimin tamamının sağlanabildiği kurumlardır.

GÖRME ENGELLİ BİREYLERİ AİLELERİNE VE ÖĞRETMENLERİNE ÖNERİLER

Aileye Öneriler

1)Çocuk hiç göremiyorsa ona becerileri sözel olarak açıklayarak ve birlikte yaparak kazandırınız. Çocuk sizi dinlerken yapmış olduğu beceriyi de parmaklarıyla yoklamasına her defasında izin ve fırsat veriniz.

2)Çocuk az görüyorsa görmesinden yararlanarak becerileri kazandırınız.

3)Bağımsız olarak yapabildiği beceriler varsa nasıl yapabildiğine bakınız. Bundan sonra yapacağı becerileri öğretirken bunlardan yararlanabilirsiniz. Bağımsız olarak becerileri yapmasını teşvik ediniz, zaman ve fırsat veriniz.

4)Beceri ya da işi ne kadar yapabildiğini belirleyerek bağımsız olarak yapamadığı yerlerde sadece yardım edin.

5)Çocuğa sadece her defasında bir beceri ya da bu becerinin bir bölümünü öğretmeyi deneyiniz. Önceki beceri ya da becerinin kolay bir bölümü tamamen öğrenildiğinde becerinin izleyen güç bölümünü öğretmeye çalışınız.

6)Becerileri tamamladığında mutlaka ödüllendirin. (Aferin, çok güzel v.b.)

7)Görme engelli bir çocuğun tüm gün evde bulunması, evden dışarıya çıkmaması onu topluma hazırlamaz. Görme engelli çocuğun okula gitmesi yaşadığı toplumla daha fazla bütünleşmesini sağlayacaktır.

8)Görme engelli çocuğun takılacağı, ya da çarpabileceği eşyaların ve engellerin ayakaltından kaldırılması gerekir. Çocuğun kolayca eşyaların yerlerini bulmasına yardım edecek düzenlemeler yapılmalıdır.

9)Yerleri sabit olan eşyaların dışında yaptığımız değişiklikleri her defasında göstermeli ve yerlerini öğretmelisiniz.

10)Görme güçlüğü ne kadar erken teşhis edilirse, çocuğa o kadar fazla yardım edilir. (Örn. erken ameliyat ya da ilaçla tedaviyle çocuğa çok fazla şey kazandırmak mümkün olabilir. Yani görmesi tanı olmasa hile daha iyi görebilir duruma gelebilir.)

Öğretmene Öneriler

1)Öğretmenlerin yapacağı aile ziyaretleri ile özellikle görme engelli çocukla ilgilendiğinizi söyleyerek ve çocuklarını kabul ederek onların çocuklarını kabul etmelerine yardım etmiş olursunuz.

2)Görme güçlüğü olan çocuğa tıbbi, çevresel ve eğitsel açıdan yardım edilebilir.

3)Görme yetersizliği olan çocuklarda bağımsızlık duygusunu geliştirme çabalarının bir bölümü olarak bu çocukların kendi eğitim kitaplarından ve araçlarından sorumlu olması istenmelidir.

4)Sınıftaki gören çocuk zaman zaman görme yetersizliği olan çocuğa rehberlik yapabilir. Ancak görme yetersizliği olan çocuğun çok fazla bağımlı olmamasına da dikkat edilmelidir.

5)Görme Yetersizliği olan çocuklarında sınıftaki her etkinliğe katılması cesaretlendirilmelidir. Eğer onların sınıftaki faaliyetlere katılmaları mümkün olmuyorsa ek etkinlikler düzenlenmelidir.

6)Öğretmenin tahtaya bir şey yazarken yazdıklarını yüksek sesle söylemesi her zaman görme engelli çocuk için yararlı olur

7)Matematik öğretiminde görülen problemlere ek olarak Fen Bilimleri ve Coğrafyanın çok fazla görsel uyarılara dayalı olması nedeniyle ek düzenlemelere ihtiyaç olabilir Bu nedenle görme engelliler okullarından materyal ve bilgi alınmalıdır.

8)Görme yetersizliği olan çocuğun ödevini tamamlayabilmesi için ek zaman verilmesi uygun olabilir.

9)Görenlerle, görme yetersizliği olan çocuklar arasında sosyal ilişkiler cesaretlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

<https://kitapdinle.wordpress.com/gorme-engelliler-ile-ilgili-bilgi/>

Özyürek, M., Koçak, A. (1996) Aileler İçin Eğitim Rehberi

Ahmet Selim İNAN
ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENİ

DİĞER ENGEL TÜRLERİ

Angelman Sendromu

Angelman Sendromunun temel bulguları zeka geriliği, yürüyüş-koordinasyon bozukluğu, konuşma bozukluğu, konvülsiyon ve uygunsuz gülümsemelerdir. Hatta bu sebeple hastalık bazen "mutlu kukla (happy puppet)" sendromu olarak da bilinir. Ne var ki, hastalık bulguları çoğunlukla hasta okul öncesi çağa gelene kadar dikkat çekmemekte veya başka hastalıklarla karıştırılabilmektedir.

Spina Bifida

Spina bifida, anne karnında oluşan bir hastalıktır. Hamileliğin ilk ayında oluşan bu anomalide, bebeğin omurgası şekillenirken tam olarak kapanmaz ve bu nedenle halk arasında "Ayrık omurga hastalığı" olarak da bilinir. Türkiye'de her bin bebekten 3'ünde görülür.

Williams Sendromu

Oldukça seyrek rastlanılan ve teşhis konulmakta hala zorlanılan bir rahatsızlıktır. Anne-babadan geçen kalıtsal bir hastalık değildir. Çoğunlukla rastlanılan birkaç özellik tanı koymaya biraz yardım etmektedir. Örneğin; Burun kökleri basıktır, gözler birbirine yakın ve çekik, üst damak yüksek, burun ucu kalkık gibi. İlk yıllarda kalp rahatsızlıkları görülmektedir.

Prader-Willi Sendromu

Prader-Willi sendromu başta zeka geriliği, duygulanım bozukluğu (duygusal dengesizlik), kaslarda güç kaybı ve hipotonus, kısa boylu cücelikle beraber iştah bozukluğuna bağlı morbid obezitenin gözlemlendiği nadir bir kalıtsal hastalıktır.

Hiperleksi

Angelman Sendromunun temel bulguları zeka geriliği, yürüyüş-koordinasyon bozukluğu, konuşma bozukluğu, konvülsiyon ve uygunsuz gülümsemelerdir. Hatta bu sebeple hastalık bazen "mutlu kukla (happy puppet)" sendromu olarak da bilinir. Ne var ki, hastalık bulguları çoğunlukla hasta okul öncesi çağa gelene kadar dikkat çekmemekte veya başka hastalıklarla karıştırılabilmektedir.

Hidrosefali

En genel tanımıyla hidrosefali, kafa içindeki suyun miktar olarak arttığı durumları açıklar ve ilk akla gelen kafa büyümesidir. Kafamızın içinde, birbiriyle ilişkili olan mağaralar olarak düşünebileceğimiz boşluklar bulunur. Biz bunlara "ventrikül" ya da "karıncık" diyoruz. Bunların en büyüğü ise "yan karıncık" tır. Kafamızın içindeki suyu, bildiğimiz su gibi düşünmek yanlış olur. Bu su dediğimiz "beyin-omurilik" sıvısıdır ve birçok fonksiyona sahiptir.

Fenilketonüri

Fenilketonüri erken teşhis edildiğinde tedavi edilebilen bir hastalıktır. Yeni doğan bebeğinizin topuğundan bir damla kan alındığından ve fenilketonüri araştırması yapıldığından emin olunuz.

Frajil-X Sendromu

Frajil-X sendromu, kalıtsal zeka geriliğinin en sık nedeni olması yanında, aynı zamanda en sık görülen tek gen hastalığıdır. Kalıtsal veya kalıtsal olmayan zihinsel gerilik nedenleri dikkate alındığında Down Sendromundan sonra ikinci sırada yer almaktadır.

MİKROSEFALİ

Angelman Sendromunun temel bulguları zeka geriliği, yürüyüş-koordinasyon bozukluğu, konuşma bozukluğu, konvülziyon ve uygunsuz gülümsemelerdir. Hatta bu sebeple hastalık bazen "mutlu kukla (happy puppet)" sendromu olarak da bilinir. Ne var ki, hastalık bulguları çoğunlukla hasta okul öncesi çağa gelene kadar dikkat çekmemekte veya başka hastalıklarla karıştırılabilmektedir.

KAYNAKÇA

<https://www.zicev.org.tr/zihinsel-engel-turleri>

<https://acikmavi.org/iq-cozum-merkezi/zihinsel-engel-turleri/>

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Ftr.pinterest.com>

Abdullah KURT
ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENİ

İŞİTME YETERSİZLİĞİ GİRİŞ

İŞİTME ENGELLİ BİR ÇOCUK ANNESİ

BİR ANNENİN DİLİNDEN

Ben, çok kısa süren bir evlilik geçirdim. Üzüntülü ve sıkıntılı günlerde çok hastalandım.40 derece ateş ile üç gün kendimi bilmeden yattım. Doktorlar bana, bu hastalığın çocuğumda mutlaka bir özür bırakacağını söylediler ama ben yine de onu aldıramadım.

Oğlum doğduğunda çok güzel bir bebektir ve her şeyi ile normaldi. Çocuğumu annem ve ben büyüttük. Bir yandan da geçim sıkıntısı çekiyorduk. Babası, çocuğumu bir kere bile görmek istemedi ve hiçbir yardımda bulunmadı.

Oğlum Tolga bir yaşında geldiğinde annem, 'Bu çocukta bir şey var. Çok gürültülü ortamlarda bile rahat rahat uyuyabiliyor. Seslendiğimiz zaman dönüp bakmıyor.' Dediyse de ben bir türlü kabul etmek istemiyordum. Tolga, iki yaşına geldiği zaman, artık bütün gerçekleri kabul etmek zorundaydık. Maddi imkânsızlıklar ve oğlumun sağlık güvencesinin olmayışı, bizi zor durumda bırakıyordu. Bir hayırsever insan sayesinde çocuğuma duyma testi yapıldı. Doktor, oğlumun normalde duymadığını, çok ileri derecede işitme kaybının olduğunu ancak cihazla bir nebze duyabileceğini söylediğinde, dünyanın başıma yıkıldığını zannettim. İlk cihazlarını, yine o hayırsever sayesinde aldık. Bu oğlum için de, benim için de zor günlerin başlangıcı oldu.

Cihazlar takıldığında, oğlum bunları bir türlü kabul etmek istemedi.Sürekli fırlatıp atıyordu ama annem ve ben büyük bir sabırlayeniden takıyorduk.Söylediklerimizi anlamıyordu.Şaşıırıp kalmıştık.Ne yapmamız gerektiğini, nasıl öğretmemiz gerektiğini bilmiyorduk..Parasızlık bizi daha çok bunaltıyordu.Çünkü oğluma eğitim aldırımıyordum.

Annem ve ben, sürekli konuşarak ama tane tane konuşarak anlamadığı yerleri sürekli bıkmadan, usanmadan, geçiştirmeyip tekrarlayarak günlerimizi geçirdik.

Tolga dört yaşına geldiğinde, biz de yavaş yavaş mükâfatımızı almaya başladık. Oğlum artık konuşuyordu. Çat-pat da olsa, yarım yamalak, eksik de olsa konuşuyordu. Benim için dünyanın en güzel duygusuydu bu...

Oğlum, şimdi daha güzel konuşuyor. Kitapları, gazeteleri okuyor. Annem de, ben de sevinçten uçuyoruz...

Benim söylemek istediğim birkaç söz daha var: Lütfen bu çocuklarımıza sahip çıkalım. Ailenizde ve çevrenizde olmasa bile onlar bizim birer parçamız. Onları topluma kazandırmak bizim elimizde.

F.KUŞÇU

İŞİTME ENGELLİ BİR ÇOCUK ANNESİ

(Bu yazı, İÇED-İşitme Engelli Çocuklar Eğitim ve Dayanışma Derneği-Bülteninde Alınmıştır.)

İŞİTME YETERSİZLİĞİ OLAN ÖĞRENCİLER

Çocuklar birçok bilgiyi doğum anından itibaren işitme duyusunu kullanarak öğrenirler. Eğer işitmelerinde herhangi bir sorun yoksa birkaç haftalık olunca anne ve babalarının seslerini ayırt edebilmektedirler. Böylece işitme duyuları yoluyla sürekli olarak çevrelerinde diğer kişilerin konuşmalarını duymakta ve bu sesler ile o anda oluşan olaylar ve durumlar arasında bağlantı kurmaktadır. Bu bağlantı sonucunda duydukları seslere anlamlar vermektedirler. Böylece insanların düşünce, duygu ve bilgilerini öğrenmektedirler. Çocuklar zaman içerisinde ana dillerini ve konuşmayı çok doğal bir biçimde ve çok hızlı olarak öğrenmektedirler. Ancak işitme kaybı olan çocuklar özel bir yardım görmeden dil ve iletişim becerisini kazanamamaktadırlar. Dil ve iletişim becerilerindeki bu yetersizlik aynı zamanda okula başladıklarında akademik becerileri kazanmalarını da olumsuz olarak etkilemektedir. İşitme yetersizliği olan öğrenciler günümüzde, geçmişteki herhangi bir zamandan daha fazla akademik başarı ve normal iletişim becerilerine(hareketler ve konuşmalar)sahip olmaktadır. Bu durum işitme yetersizliği olan öğrencilerin toplumun daha geniş kesimlerince kabul edilmelerini sağlamakta, böylece kapalı altyazı sunumuyla televizyon izleyebilmekte ve ses yükselticiler yardımıyla tiyatrolara gidebilmektedirler.

Bebeklik ve erken çocukluk döneminde işitme yetersizliğinin tanınmasıyla, bu çocukların gelişimine yönelik düzenlenen özel eğitim programlarının, bu yetersizliğe sahip çocukların işlevde bulunma düzeylerinin artışında çok önemli etkisinin olduğu fark edildi. Ayrıca teknolojideki çok büyük gelişmeler de işitme yetersizliği olan bireylerin işitmesini artırmaya yönelik yardımlar sağandı. Ancak ilk önceleri, teknolojide bu gelişmelerin sonucu olarak bireye sunulmuş olan işitme cihazlarına karşı çıkan işitme yetersizliği olan kişilerin olduğu görülmüştür. Bu kişiler özellikle koklea implant yerleştirilmesine karşı çıkmışlardır. Çünkü onlar, doğuştan gelen işitme kaybının insanın bir parçası olduğuna inandıklarından, doğuştan gelen işitme kaybı için yapılabilecek olan düzenlemelere de karşıydılar. Ayrıca, işitme kaybının kendi kültürlerini oluşturduğunu, bu yüzden içinde yaşadıkları toplum arasında alt kümeyi oluşturduklarına inanıyorlardı. Ancak bu düşünceye karşı çıkan hem işitme yetersizliği olan hem de olmayan birçok insan bulunmaktaydı. Bu yüzden işitime yetersizliği olan kişilerin işitme kaybı olmayan kişiler ile iletişim kurmalarının sağlanmasına müdahale edilmesi gerektiğini düşünüyorlardı. Bu kişilere göre koklea implant; kolunu, bacağını kaybedenler için protez ya da görme zayıflığı olan insanlar için gözlük kullanımından farklı bir şey değildi.

İŞİTME KAYBI TANIMI

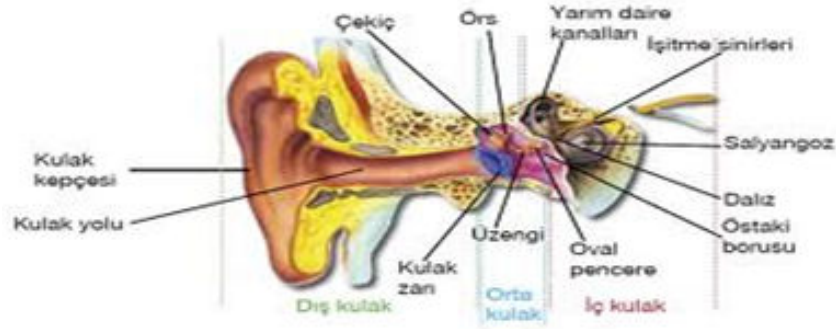
ABD'deki IDEA'04 yasasında işitme kaybına sahip çocuklar 2 şekilde tanımlanmaktadır: sağır ve ağır derecede işitme yetersizliği.

Yönetmelikte (2006) işitme yetersizliği olan birey; işitme duyarlılığının kısmen veya tamamen kaybından dolayı konuşmayı edinmede, dili kullanmada ve iletişimde yaşadığı güçlükler nedeniyle özel eğitim ve destek hizmetine ihtiyacı olan birey olarak tanımlanmaktadır.

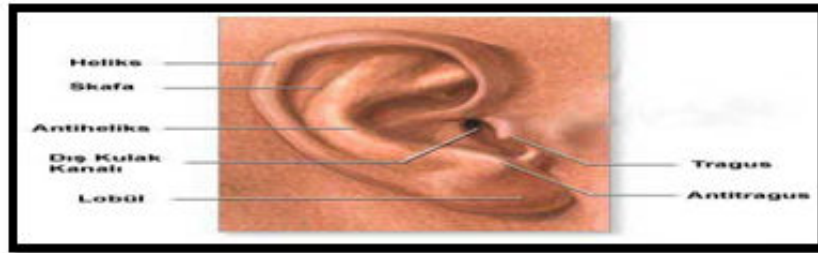
İŞİTME SÜRECİ

Sesler yükseklik /frekans (Hz) ve şiddet/gürültü (dB) terimleri ile tanımlanır. Karşılıklı konuşma 45 dB ile 50 dB şiddetinde, 250 ile 6000 Hz arasındadır. Nasıl işittiğimizi öğrenmek için öncelikle dış kulak, orta kulak ve iç kulak hakkında bilgi sahibi olmamız gerekir.

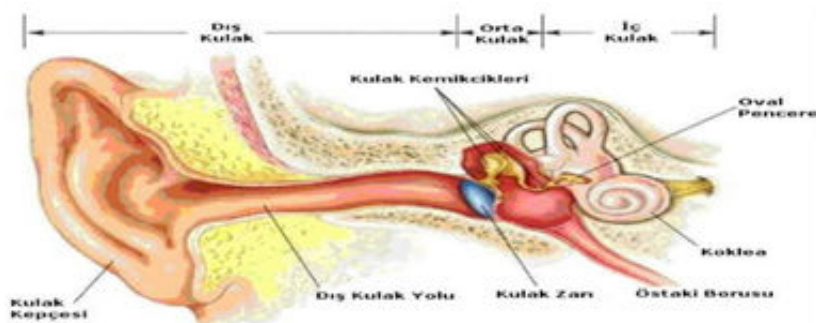

Dış Kulak

Dış kulak; kulak kepçesi ve işitme kanalından oluşur. Kulak kepçesi ses dalgalarını toplar ve işitme kanalına yöneltir. Basınç değişikliği ile kulak zarı titrer ve orta kulağı aktarılır.

- Dış kulak; kulak kepçesi ve işitme kanalından oluşur.
- Kulak kepçesi ses dalgalarını toplar ve işitme kanalına yöneltir.
- Basınç değişikliği ile kulak zarı titrer ve orta kulağı aktarılır.

- Orta kulak, esnek bir yapıya sahip olan kulak zarının arkasında kalan hava dolu bir alandır.
- Çekiç, örs ve üzengi adlı üç küçük kemiğin arkasında bulunur.
- Östaki borusu da buradadır. Kulaktaki hava basıncını dengeler.
- Kulak zarındaki titreşim küçük kemiklere taşınır, sesler hava boşluğuna gelir.

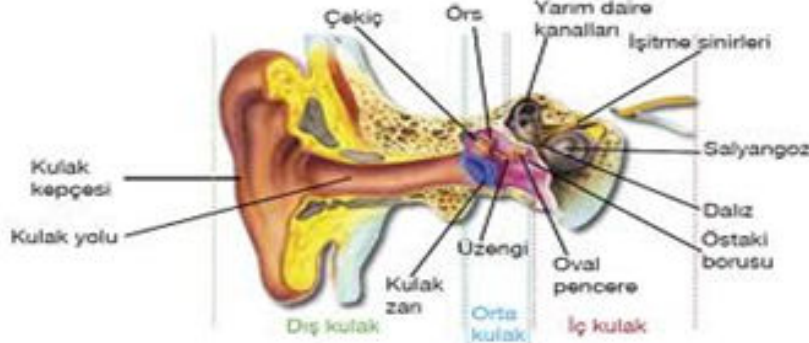
İç Kulak

- İç kulak koklea (salyangoz) ve vestibüler sistem olmak üzere iki bölümden oluşur.
- Kulak içindeki akışkan sıvı ses dalgalarıyla koklea içinden sinir hücrelerine doğru iletilir.
- Vestibüler sistem, işitsel denge organıdır, dengeden sorumludur.

İŞİTME SÜRECİ

- İşitme mekanizmasının dış ve orta kulaktan oluşan oval pencereye kadar bölümü; iletim yolları
- İç kulak, koklea ve bevindeki merkeze kadar olan işitme siniri dahil bölümü ise; duyu-sinirsel yollar

İŞİTME KAYBI TİPLERİ

1. İLETİMSEL İŞİTME KAYBI

- Dış veya orta kulakta sorun olduğunda sesin iç kulağa iletilmesinin engellenmesi

2. DUYUSAL-SİNİRSEL İŞİTME KAYBI

- İç kulakta salıngozda veya işitme sinirinde bir sorun nedeniyle seslerin beyne ulaşmaması

3. KARIŞIK TİP İŞİTME KAYBI

- Hem iletimsel hem de duysal-sinirsel işitme kaybı

4. MERKEZİ İŞİTSEL İŞLEV BOZUKLUĞU

- Beyindeki işitme merkezinin hasar görmesi

- Orta kulak, esnek bir yapıya sahip olan kulak zarının arkasında kalan hava dolu bir alandır.
- Çekiç, örs ve üzengi adlı üç küçük kemiğin arkasında bulunur.
- Östaki borusu da buradadır. Kulaktaki hava basıncını dengeler.
- Kulak zarındaki titreşim küçük kemiklere taşınır, sesler hava boşluğuna gelir.

İŞİTME KAYBININ DERECELERİ

- 0-15 dB Normal
- 16-25 dB Çok Hafif
- 26-40 dB Hafif
- 41-55 dB Orta
- 56-70 dB Orta-Ağır
- 71-90 dB Ağır
- 91 dB ve üstü Çok ağır

YAYGINLIK

- İşitme problemi olan insanların yarısından çoğu 65 yaşın üzerindedir.
- Bunların %25'i işitme cihazı kullanmaktadır.
- Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre (2003); işitme yetersizliği olan öğrenciler özür gruplarının küçük bir bölümünü oluşturmaktadır.

İŞİTMEZLİK NEDENLERİ

Kalıtımsal Nedenler

- İşitme kaybına yol açan en yaygın neden genetik nedenlerdir.
- Kalıtsal işitme kaybı, kalıtsal otosomal resesif gen sonucudur.
- Doğuştan veya iç kulakla ilgili olabilir.

Doğum Öncesi Nedenler

- Kızamıkçık (aşı geliştirilmeden önce)
- Toksoplazma
- Uçuk virüsü
- Frengi
- Aşırı büyük hücre virüsü
- Sarılık
- Kafa boşluğunda kanama

Yukarıda sayılan enfeksiyonlar, virüsler hamilelik döneminde bebeğin işitme kaybına yol açmaktadır.

Doğum Sonrası Nedenler

- Bebekken geçirilen bakteriyel menenjit; merkezi sinir sistemini etkileyerek işitme kaybına yol açar.
- Küçük çocuklarda orta kulak hastalığı, akut orta kulak iltihabı; kulak zarının arkasına mukozanın birikmesiyle duymada sıkıntılar yaşanır.
- Kronik, tedavi edilmeyen orta kulak iltihabı ileride akademik öğrenmeyi etkileyebilir.

Konuşma Sonrası Nedenler

- Kafatasına alınan bir darbe, salyangozda bir travmaya neden olabilir.
- Havai fişek, ateşli silah, aşırı gürültülü ortamda bulunma sonucu duysal-sinirsel işitme kaybı oluşabilir.
- Genç erkeklerin gürültüye bağlı işitme kaybından daha çok etkilendiği görülmüştür.
- Çünkü erkekler, kadınlardan daha çok gürültülü aktivitelerin içinde bulunmaktadırlar.
- Bebekler bile gürültüye bağlı geri dönüşü olmayan işitme kaybı yaşayabilirler.

Konuşma ve Dil Özellikleri

Ağır derecede işitme kaybıyla doğan çocuklarda dil gelişimi gecikir.

Bu durum, alınan görsel ve işitsel girdi miktarı ile işitme kaybı derecesine bağlı olarak çeşitlenir.

Bir çok konuşma seslerini duymayabilirler. Konuşma geriliği ile birlikte eklemleme problemleri de görülür.

Akademik Başarı

İşitme kaybı olan öğrencilerin akademik başarıları, aileye, öğretmene, çevreye ve kendi kişisel özelliklerine göre değişir.

Bir çoğunda okuma ve yazma alanlarında özel eğitime ihtiyaç vardır.

Ağır derecede işitme kaybı olan öğrenciler akademik olarak hala en az uygun hizmet gören grubun içindedirler.

Sosyal ve Duygusal Gelişim

Konuşma dili kazanma güçlüğünden dolayı iletişim engelleri, bireydeki sağırılık önyargısı ile birleşir.

1. Aile-çocuk etkileşimi, 2. akran ve öğretmen tutumları, 3. sosyal olmanın farkındalığı ve 4. kendini soyutlama (yalnızlık hissi)

Öğrencinin sosyal ve duygusal gelişimini etkileyen faktörler

Erken Tanılama

- İşitme kaybının erken tanılanması, çocuğun dil ve iletişim becerilerinde erken müdahale sonucu düzeltmeler sağlanabilir.
- Erken teşhis ve erken cihaz takılmasıyla çevredeki her şeyi öğrenmeleri açısından daha avantajlı konuma geçerler.
- 6 aylıktan önce erken müdahale ileri yıllardaki okuma-yazma becerilerinin daha iyi olması sağlar.
- Erken teşhis konan bebekler, geç teşhis konanlardan 1-2 yıl daha ileridedir.
- Erken müdahale dil, algılama ve sosyal becerilerde inanılmaz farklılık yaratır.

İşitmenin Değerlendirilmesi

- İşitme kaybını ölçme için odyometre kullanılır. Odyometreler farklı şiddet (dB) ve farklı frekans (Hz) düzeyindeki sesleri oluşturmaya açık elektronik araçlardır.
- İşitme yeteneğinin en basit testi Saf-Ton Odyometredir.

Saf-Ton Odyometre

- İlk işitme testi genellikle saf-ton odyometre ile yapılır.
- Bir kişinin test edilirken, odyometre tarafından kulaklık aracılığıyla bir ton gönderilir ve bu sesleri işittiğini kişi belli eder.
- Test sonuçları odyogram üzerinde işaretlenir.

Kemik İletim Testi

- Dış ve orta kulak atlanarak test eden kişi tarafından kafatası kemiğine titreşim verilmesi ile doğrudan iç kulağa sinyaller sunulan testtir.
- Duyusal-sinirsel işitme kaybını belirlemeye yarar.

Diğer İşitme Testleri

MESLEK SEÇİMİ :

Mesleğimle Evlendim

Meslek, en genel anlamıyla "bir kimsenin hayatını kazanmak için yaptığı, kuralları topluca belirlenmiş ve belli bir eğitimle kazanılan bilgi beceriye dayalı etkinlikler bütünü" şeklinde ifade edilebilir.

Kariyer ise bir meslekte zaman ve çalışmayla elde edilen aşama, başarı, uzmanlık, derece ve katmanlar düzeyinde yükselmesine verilen ad şeklinde tanımlanır.

Meslek seçimi bireylerin hayatları boyunca verdiği en önemli kararlardan biridir. Meslek seçimi bir anda verilen bir karar değildir. Meslek seçimini aldığımız eğitimler, büyüdüğümüz aile, ait olduğumuz sosyo-ekonomik sınıf, bulunduğumuz ülkenin durumu ve politik yapısı etkiler. Birey yetenek, ilgi, kişilik özellikleri ve mesleki değerlere (çalışma koşulları, ücret, statü) dikkat ederek meslek seçimini yapmalıdır. Zira "insan mesleğiyle evlenir" sözü meslek seçiminin ne kadar önemli olduğunu ve mesleğin hayatımızın büyük bir bölümünü (ömrümüzün %33-%50'si bu alanda geçmektedir) etkileyen süreden oluştuğunu anlatmaktadır.

Bu tanımlamaları yaptıktan sonra işin akademik ve kuramsal yönünü bırakıp biraz da olması gerekenden uzaklaşıp olana bakmaya çalışalım. 8 senelik meslek hayatımda öğrencilerime Holland mesleki tercih envanteri, mesleki eğilim ölçeği, akademik benlik kavramı ölçeği gibi testleri uygulayarak meslek seçiminde etkili olan durumları belirlemek istedim ve seçim yapacak bireylerin eğilimlerini ölçmeye çalıştım. Çeşitli tercih komisyonlarında, bölüm seçimlerinde ve lise seçim aşamalarında buldum. Ayrıca bu kademelerde ki öğrencilerime, meslek seçimi ile alakalı 3 soru sordum: NE İSTİYORSUN, NİÇİN İSTİYORSUN VE NE KADAR İSTİYORSUN sorularına cevap vermelerini istedim. Maalesef gördüm ki seçim yapacak öğrencilerin çoğu neyi niçin seçtiğini, mesleki koşulları, ilgi, kişilik özelliklerini ve en önemlisi de yeteneğine bakıp meslek seçimi yapmıyor veya yapamıyor. Öğrenciler daha çok popülerlik, statü, prestij, akran ve aile etkisi, mesleğin iş bulma süresi, yanlış yönlendirmeler gibi faktörlerden etkilenmektedir. Bireyler haz alanlarına göre anlık kararlar alarak meslek seçiminde bulunmaktadır. Kişiler mesleklerin özelliklerine uygunluğuna bakmadan bu tür faktörlerin etkisinde kalmaktadır.

LGS sonucunda lise tercihinde bulunan öğrencilere hedef olarak fen liseleri ve diğer puanlı liseler gösterilmektedir. Diğer lise türleri olan mesleki ve teknik anadolu, sosyal bilimler, spor imam hatip liseleri göz ardı edilerek tamamen sınav puanı tek kriter alınarak yönlendirmeler yapılmaktadır. Fen lisesinde sayısal derslerin ağırlıkta olduğu, tercih yapacak öğrencinin sayısal zekâsının iyi olması gerektiği belirtilmemektedir. Sayısal yeteneği çok iyi olmayan öğrenciler de fen liselerine popülerliği sebebiyle gitmektedir. Geçmiş yıllarda liseye yerleşme sınavlarında (lgs ile azaldı) öğrenciler çok iyi sözel netler yaparak sayısal alanın yoğun olduğu fen liselerine yerleşebilmekteydi. Bu öğrencilerin akademik yaşam ve kariyerleri sayısal yeteneği çok iyi olan öğrencilere göre olması gerekenden daha düşük düzeyde kalmasına neden olabilmekteydi. Yapılması gereken öğrencileri yetenek, ilgi ve isteklerine göre diğer lise türlerine yönlendirerek kendilerini gerçekleştirmelerini ve sağlıklı lise tercihinde bulunmalarını sağlamaktır.

Liselerde bölüm seçimi yapılırken sayısal bölümü seçen öğrencilerin üstün zekâlı, eşit ağırlık bölümünü seçen öğrencilerin orta düzey zekâyâ sahip ve sözel bölümünü seçen öğrenciler ise düşük zekâ düzeyine sahip bireylermiş gibi bir algı oluşturulmakta ve çoğu okulumuzda sözel ve dil bölümü bulunmamakta, öğrenciler direkt sayısal ve eşit ağırlık bölümüne yönlendirilmektedir.

Fen lisesinde çalıştığım sürede öğrencilere NE İSTİYORSUN, NİÇİN İSTİYORSUN VE NE KADAR İSTİYORSUN sorularını sorduğumda öğrencilerin çoğunun tıp bölümüne(ancak %10 yerleşebilecek) yerleşmek istediklerine söylemeleri, kararlarını vermelerinde ne kadar duygusal davrandıklarını ve mesleğin popülerlik, statü, prestijine kapıldıklarını gördüğümde bu duruma üzülmuştüm. Bir dershanenin kazanan öğrencilerin listesine baktığımda mühendislik fakültelerine yerleşen öğrencilerin, tıp fakültesine yerleşen sıralamadan daha iyi olmasına rağmen mühendislik fakültesine yerleşen öğrencileri daha alt basamaklarda yer verilmiş olması (popülerlik,statü, prestij, toplum beklentisi) ülkemizde meslek seçimi ile alakalı çok sorunun olduğunu görmemiz adına önemli bir veri olduğunu düşünüyorum. Bir velim ile yaptığım görüşme sırasında kızına "doktor hanım" diye hitap etmesi ve öğrencinin ailesinin beklentisi altında ezildiğini gördüğümde bunun yanlış olduğunu anlatmaya çalıştığımda, "bırakın velisi olarak buna ben karar vereyim siz işinize bakın" bu anlamda bir söz söylemesi, üzerinde düşünmemiz gereken başka bir duruma örnektir.

Üniversite kazanıp PDR bölümüne yerleştikten sonra ilk derse giren hocamız sınıfa hitaben bu bölümü kaç kişi kendisine uygun olduğunu düşündüğü için geldi diye sorduğunda, 50 kişilik sınıftan 4 kişinin el kaldırması biz PDR okuyan ve mesleki aşamaların çoğunda yönlendirme ve bilgi verme konusunda etkin olan bizlerin de aslında meslek seçim süreçlerinden pekiyi geçirmediğini göstermektedir. Ayrıca mili eğitim camiasında öğretmenlik mesleğini yapanlar arasında işini sevmeyen ve kişilik yapısı öğretmenliğe uygun olmayan arkadaşlarımızın olduğunu görmekteyiz. Bu da iş bulma oranı diğer alanları göre fazla olan ve çalışma koşullarının rahatlığı göz önüne alınarak öğretmenlik gibi değerli bir mesleği tercih etmelerinin nedenidir. Kişilik yapıları öğretmenlik mesleğine uygun olmayan bu bireyler de yeteri kadar mesleki duyumu sağlanmadığından mutsuz bir mesleki yaşam geçirdiklerini görmekteyiz. Maalesef ülkemizde mesleğe saygı, mesleğin çalışma koşulları, ilgi, yetenek, kişilik özellikleri ve kariyer çalışmalarına lise secimi, bölüm secimi ve üniversite seçimi sırasında önemsenmemekte bu da mesleğiyle mutsuz evlilik geçiren ve mesleki duyumu olmayan bireylerin toplumda sayısını artırmaktadır. Mesleğinde mutlu olmayan bireyler işini iyi yapamamakta, geçim kaygısı sebebiyle işini sürmektedir. Türkiye’de yaşayan bir mesleğe sahip bireylere şu soruyu sormak isterdim: şuan mesleğinizi değiştirip yeni meslekte işe başlama hakkı verilse hangi mesleği seçerdiniz? Sonucunun çok ilginç olacağı kanısındayım.

“Sağlıklı bir meslek seçimi ve kariyer planlaması için ortaokuldan itibaren; öğrenciler, veliler, öğretmenler bilinçlendirilmelidir.”

Sağlıklı bir meslek seçimi ve kariyer planlaması için ortaokuldan itibaren öğrenciler, veliler, öğretmenler bilinçlendirilmelidir. Yönlendirilmeler ve seçimler yapılırken tek ölçüt olarak merkezi sınavlardan aldıkları puanlar alınmamalı, bu ölçüt yanında öğrencinin yeteneği, ilgi, kişilik özellikleri ölçüt olarak eklenmelidir. Liselerde bölüm seçimi yapılırken ders başarıları dikkate alınarak öğrencinin her istediği bölümü seçmesine izin verilmemelidir ve bölüm için ders barajı konulmalıdır. Liseler ve üniversiteler arasında geçişler kolaylaştırılmalıdır. Bireylerin potansiyellerini tam olarak kullanmaları için kendilerini çok yönlü geliştirmelerine olanak tanınmalı.

Öğrencilerimize meslek seçiminin bir süreç olduğunu anlık karar alınamayacak kadar önemli olduğu belirtilmeli. Eğitimin tüm paydaşlarına meslek seçiminin matematik, Türkçe öğrenmekten daha önemli olduğunu benimsetilmeli ve gerekli hassasiyet kazandırılmalıdır.

Değişen dünya ile beraber teknolojinin hızlı gelişmesiyle yeni meslek dalları ortaya çıkmış. Mazisi eski olan meslekler popülerliğini kayıp etmeye başlamıştır. Her şeyin ekranlara dönüştüğü bir dünyada yazılım, veri, endüstriyel, mühendislik, akıllı sistemler ile alakalı yeni meslek alanlarına yönelimler başlamıştır. Öğrencilerimizi yönlendirirken güncelliği olan meslekleri ve gelecekte popülerliğini alanlardan mutlaka bahsedilmelidir.

Bir mesleği seçtiğimizde diğer tüm mesleklerden vazgeçiyoruz bundan dolayı "Seçmek vazgeçmektir." Bundan dolayı neyi seçtiğimize neyden vazgeçtiğimizi, neyi neye tercih ettiğimizi çok iyi düşünmeliyiz. Seçtiğimiz meslek vazgeçtiğimiz mesleklere aratmamalıdır.

Meslek secimi asla küçümsememeli, basite indirgenmemeli... Cengiz Han'ın dediği gibi: Sakın bir çiviye küçümseme. Bir çivi bir nalı, nal bir atı, at bir komutanı, bir komutan orduyu, bir ordu koca bir ülkeyi kurtarır.

Kaynakça

AYDIN, M. (2010). Eğitim Yönetimi. Ankara: Hatipoğlu Yayınları.

NILES, S. G. (2011). Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı Kuramdan Uygulamaya. Ankara: Pegem Akademi.

Abdulmutalip DURSUN
Psikolojik Danışman

**SEVDİĞİNİZ İŞİ
YAPARSA
BİR GÜN BİLE
ÇALIŞMIŞ
SAYILMAZSINIZ.**

PANDEMİ SÜRECİNDE HAYATA VERİLEN ANLAMLARDAKİ DEĞİŞİMLER

İnsanları diğer canlılardan ayıran özellikler; insanların hayatlarına bir anlam ve amaç yüklemeleri ve bu doğrultuda mücadele etmeleridir (Corey, 2008). Bir insanın en önemli yaşam görevi hayatına dair sağlam ve güçlü bir anlam bulmasıdır (Yalom, 2008). Yani insanlar karşılaştıkları olay ve durumlar karşısında anlam üretebilen canlılardır. Anlam üretme ise bir lüks değil bir ihtiyaçtır. İnsanlar karşılaştıkları olay ve durumlara anlam yükleyerek uyum sağlarlar. Dolayısıyla küresel bir salgın olan COVID-19 sürecinde olanlar karşısında insanlar, bu salgını farklı şekilde yorumlayıp anlamlandırmış ve yeni anlam arayışlarına yönelmiş olabilirler (Sami, Toprak ve Gökmen, 2020).

Varoluşçu psikolojiye göre kişiden bağımsız bir anlam olamaz. Bundan dolayı da kişiler hayatlarına yükledikleri anlamları kendileri bulmaktadır ve bu yaşamsal bir sorumluluktur. Varoluşçu psikoloji kişinin yaşamını sahiplenmesini ve hareketsizlik halinden çıkmasını teşvik etmektedir. Ayrıca varoluşçu psikoloji kişilerin her koşulda anlam bulabileceklerini ve bu anlam arayışının kendi sorumluluklarında olduğunu ifade etmiştir (Sezer, 2012).

HAYATIN ANLAMAMI NE?

Varoluşçu yaklaşıma göre insanın içinde bulunduğu koşullar arasında en temel faktörler anlam, amaç, değerler ve hedeflerin araştırılmasıdır. Çünkü kişiler bu varoluşsal sorunları psikolojik danışmanlık oturumlarında seansın konusu yapmaktadır: Hayattan ne istiyorum? Benim için hayatın anlamı ve amacı nedir? Pandemi sürecinde hayatın anlamına yönelik sorun yaşayan ve bu konuda yardım almak isteyen kişilerin yaşamlarına anlam katacak değerlerin oluşturulması, danışmanlıkta ele alınacak konular arasındadır (Corey, 2008).

Pandemi döneminde yapılan bir çalışmada, logoterapinin oluşumunda ve Frankl'in İnsanın Anlam Arayışı kitabında geçen kamp deneyimleri ile sosyal izolasyon sürecinde verilen tepkilerin benzer olduğu tespit edilmiştir (Pereira, 2020). Frankl, kampın ilk zamanlarında şoku atan kişilerin kampa uyum sağlaması ve hayatlarını devam ettirmesinde yardım etme, sevgi, dinsel ilgiler, sorumluluk, mizah, cesaret, özgürlük, amaç ve umut gibi özelliklerin etkili olduğunu belirtmiştir (Frankl, 2018). Dolayısıyla logoterapinin hem pandemi sürecinde hem de sonrasında verilecek hizmetlerde önemli olduğu söylenebilir (Sami, Toprak ve Gökmen, 2020).

Anlam bulmanın logoterapiye göre üç yolu vardır. Bunlar; bir eser yaratmak ya da bir iş yapmak, bir şey yaşamak veya bir insanla etkileşime girmek ve insan değiştiremeyeceği acı verici bir durumla karşılaştığında bile kendini aşabilir ve değiştirebilir olmasıdır. Yani birey değiştirmesi mümkün olmayan acı verici bir olaya karşı takındığı tutumla hayatında anlam bulabilir (Frankl, 2018).

İnsan bu üç yolun dışında hayatın anlamını dinde de bulabilir (Bahadır, 2018). Bu noktada Frankl kişilerin nihai anlayışından söz etmektedir. İnsanlar nihai anlam arayışı sonucunda nihai varoluşu (Tanrı'yı) bulmaktadır (Ayten, 2017). Literatüre bakıldığında logoterapideki nihai anlam arayışının Türk toplumu için de uygun bir kavram olduğu görülmüştür (Bahadır, 2020). Özellikle hayatın geçiciliği ve ölümün varlığı noktasında logoterapide dini görüşlerin etkisi gözlemlenmektedir (Tagay, 2016). Din özellikle yaşam ile ilgili sorularda cevap bulmada, ölümü ve tecrübeleri anlamlandırmada kişilere yardım etmekte olup yaşam boyu karşılaşılan acı ve ıztırapların anlama dönüştürülmesinde yardımcı bir kaynaktır (Erkan, 2013). İnsanlar zorlu yaşam olayları karşısında ya da anlam ve kontrol duyguları zarar gördüğünde dini referanslara yönelirler ve manevi öğelerden faydalanarak dini başa çıkma yöntemlerini kullanabilirler (Ayten, 2018; Göcen, 2015). Bundan dolayı hem başa çıkma sürecinde hem de hayatın anlamı noktasında dini inancın önemli bir rolü bulunmaktadır (Ayten, 2012).

Değişen ve gelişen koşullarda hayatın anlamı kişiden kişiye değişebilmekte ve kişi kendi hayatının anlamını bulmaktadır (Frankl, 2018). Kişiler hayatları boyunca içinde bulunduğu anlarda saklı anlamları bulma uğraşı içerisinde bulunurlar. Yaşamımız boyunca karşılaştığımız ölüm, evlilik ve ayrılık gibi olaylar hayatın anlamını yeniden keşfetmemizi sağlayabilir (Bahadır, 2020). Bu noktadan hareketle insanlar olağan dışı gelişen Korona virüs salgını sonucunda karşılaştıkları tüm durum ve olaylar karşısında hayatlarının anlamını tekrar gözden geçirebilir ya da bu durumun tam tersine anlamsızlık duygusunu da yaşayabilirler (Corey, 2008).

Pandemi döneminde, özellikle de vakaların hızla arttığı dönemlerde kişiler sosyal çevre ve medyada sürekli ölüm haberleri ile karşılaşmaktadır. Medyanın çok fazla etkisi altında kalmak, yoğun bir tehlikenin altında olduğumuz algısını doğurarak bizi daha fazla kaygılandırabilir (Sayar, 2020). Yaşamın anlamı önemli bir değişkendir ve hayatını anlamlı bulup amaçları olan kişilerin yaşı ve konumu ne olursa olsun var olma ve yarına kalma olasılığı artacaktır (Dökmen, 2012). Pandemiden dolayı yaşanan kaygı; farkında, sorumlu ve aşkın olduğumuz varoluş biçimine bizleri yönlendirebilir (Yang, 2020). İnsanlar ölümlle yüzleşerek yaşamın sonluluğu karşısında kendi kısa, sonlu hayatına değer vermeye başlayabilir (Yalom, 2008). Varoluşçular hayata anlam katması için ölümü olumlu bir güç olarak görmektedir ve ölüm konusunda sağlıklı bir farkındalık sağlayan kişiler, hayatlarında neyin daha önemli olduğuna, nasıl yaşadıklarına ve neleri değiştirebileceklerine odaklanırlar (Corey, 2008). Dolayısıyla bu süreç, insanların varoluşlarına dair neleri fark ettikleri ve yaşamlarında anlamlı ve önemli olan şeylerin neler olduğunu düşünmeleri açısından önemli sonuçlar doğurmuş olabilir (Sami, Toprak ve Gökmen, 2020).

Zorlu yaşam olayları karşısında yaşamlarını anlamlı bulanlar sorunlar karşısında daha dirençli durmakta, duyguları ile daha iyi baş edebilmektedir (Yüksel, 2012). Bu bağlamda COVID salgını gibi hastalık ve kriz durumlarında depresyon, kaygı, izolasyon, yalnızlık, şiddet, anlamsızlık ve varoluşsal boşluk gibi yaşanabilecek sorunlara karşı hayata anlam katacak değerlerin önemli olduğu ifade edilebilir. Çünkü insanların hayatlarında anlam hissetmeleri onların hayatını olumlu etkileyebilir. Pandemi sürecinde özellikle medyada yer alan haberler ile insanların ölüm riski ile yüzleşmesi, kısıtlamalar yaşaması, güvensizlik duygusu, sürecin belirsizliği ve daha önceki alışkanlıklarını yaşamaması gibi durumların sürekliliği, insanların hayatlarının anlamlarını sorgulamalarına sebep olmuş olabilir (Sami, Toprak ve Gökmen, 2020).

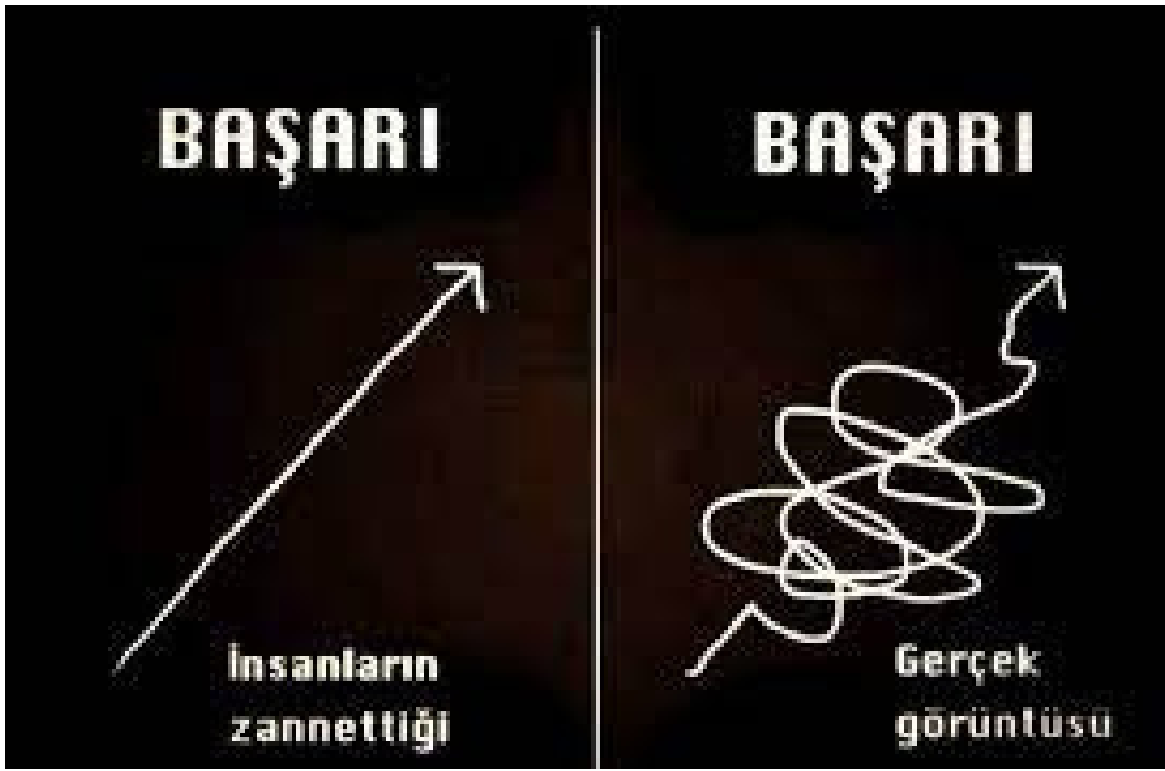
KAYNAKÇA

- Ayten, A. (2012). Tanrıya Sığınmak. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Ayten, A. (2017). Psikoloji ve Din: Psikologların Din ve Tanrı Görüşleri. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Ayten, A. (2018). Din ve Sağlık: Kavram, Kuram ve Araştırma. İstanbul: Marmara Akademi Yayınları.
- Bahadır, A. (2018). İnsanın Anlam Arayışı ve Din; Logotepik Bir Araştırma. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Bahadır, A. (2020). Hayatın Anlam Kazanmasında Psiko-Sosyal Faktörler ve Din. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 6/1, 185-230.
- Corey, G. (2008). Psikolojik Danışma Kuram ve Uygulamaları. çev. T. Ergene. Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Dökmen, Ü. (2012). Evrenle Uyumlaşma Sürecinde Var Olmak Gelişmek Uzlaşmak. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Erkan, E. (2013). Postmodern Dönemde Ontolojik Bir Anlam Aracı Olarak Dini Kimlik. Turkish Studies 8/8, 1825-1837.
- Frankl, V. E. (2018). Anlam İstenci: Logoterapinin Temelleri ve Logoterapi Uygulamaları. çev. M. Yalçinkaya. İstanbul: Öteki Yayınevi.
- Frankl, V. E. (2018). Psikoterapi ve Din; Bilinç Dışındaki Tanrı. çev. V. Atayman. İstanbul: Say.
- Göcen, G. (2015). Tüp Bebek Tedavisi Almış Kadınların Dini Başa Çıkma Süreçleri ve Dini Yaşantıları Üzerine Nitel Bir Araştırma. İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 32, 165-217.
- Pereira, E. R. vd. (2020). Psychological Phases And Meaning Of Life In Times Of Social Isolation Due The COVID-19 Pandemic A Reflection In The Light Of Viktor Frankl. Research, Society and Development 9/5, 1-19.
- Sami, S., Toprak, Y., Gökmen, A.(2020). COVID-19 Sürecinde Gençlerde Hayatın Anlamına Yönelik Değişim ve Dönüşümler. İlahiyat Akademi / 12, 217-256 .
- Sayar, K. (2020). Ruhun Derin Yaraları. İstanbul; Kapı Yayıncılık.
- Sezer, S. (2012). Yaşamın Anlamı Konusuna Kuramsal ve Psikometrik Çalışmalar Açısından Bir Bakış. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 45/1, 209-228.
- Tagay, Ö. vd. (2016). Logoterapide Kullanılan Kavramların ve Tekniklerin Türk Kültüründe Uygulanabilirliği, Ege Eğitim Dergisi 17/1, 105-126.
- Yalom, I. (2008). Güneşe Bakmak Ölümle Yüzleşmek. Çev. Zeliha İyidoğan Babayiğit. İstanbul: Kabalcı Yayıncılık.
- Yang, M. (2020). Resilience and Meaning-Making Amid the COVID-19 Epidemic in China. Journal of Humanistic Psychology. <https://doi.org/10.1177/0022167820929215>
- Yüksel, R. (2012). Genç Yetişkinlerde Yaşamın Anlamı. Sakarya University Journal of Education. 2/2, 69-83.

Ayça Nur DİŞKAYA
PsikolojikDanışman

EĞİTİMDE BAŞARI VE MOTİVASYON

Başarılı öğretmen, başarılı iş adamı, başarılı öğrenci, başarılı akademisyen v.b. gibi cümleler duyduğumuzda ya da başarı hikâyeleri okuduğumuzda, çoğumuz o kişileri gıpta eder, onların yerinde kendimizin olmasını isteriz. Başarılı olan bu kişilerin olağanüstü özellikleri olduğu ve olağanüstü bir çaba harcadıkları hissine kapılırız. Aslında olguyu ayrıntılı incelediğimizde ortada olağanüstü bir özellik ve çabanın olmadığı yani insan gücünü aşan herhangi bir etmenin söz konusu olmadığını rahatlıkla görebiliriz.

Üniversiteye giriş sınavlarında Türkiye dereceleri elde etmiş birkaç öğrencinin söyleşilerini incelediğimizde bu söylediğimizin haklılığı ortaya çıkacaktır.

Birkaç örnek vermek gerekirse;

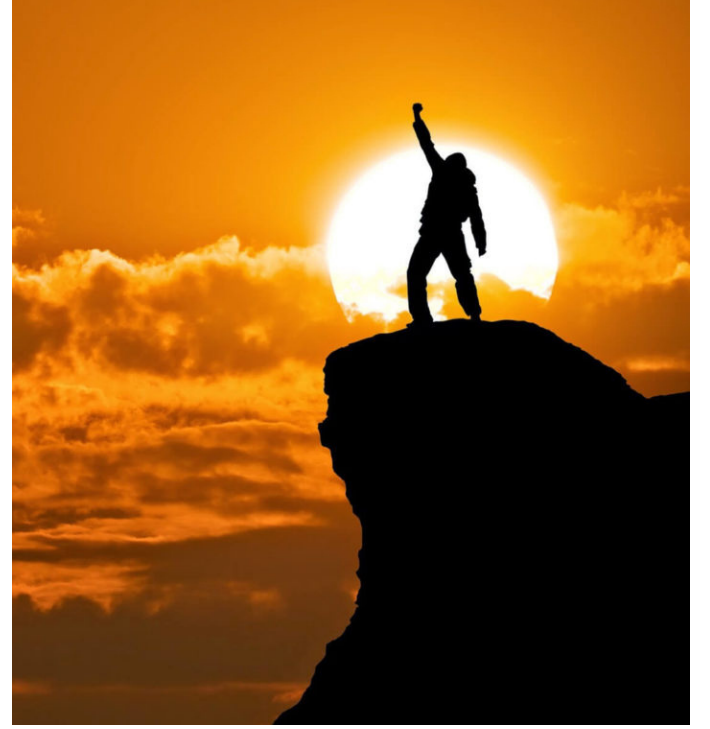
Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) Temel Yeterlilik Testi (TYT) puan türünde 500 tam puan alarak Türkiye birincisi olan Deniz Aydemir, not alarak, planlı çalıştım. Başarımanın sırrı program yaparak çalışmak. Günlük, haftalık program yaptım. Gün içinde ne yapacağımı biliyordum. Deneme sınavlarında yaptığım yanlışlara tekrar dönüyordum. Neden yanlış yaptığımı araştırıyordum. Böyle olunca netlerim arttı. Yanlış yaptığım zaman moralim bozulmadı, aksine neden yanlış yaptığımı fark edip, sorunu çözüyordum.

Özge Dilay Örüm, AYT sayısında Türkiye birincisi oldu. Örüm, sınavın zor olduğunu anlatarak, "Düzenli çalışınca emeklerinizin karşılığını alabiliyorsunuz. Benden sonra sınava girecek arkadaşlarım eksiklerini iyi bilsin. Sonuçta insanı tanıyan yine kendisini oluyor. Düzenli çalışsınlar. Çok çalışıp kendilerini strese sokmasınlar." diye konuştu.

TYT puan türünde 500 tam puan alan Özdemir, Sınav gününe kadar bazen inişler olsa da inancım yüksekti. Kendime inanmayı bırakırsam, kaybedeceğimi biliyordum. Hep inandım ve başardım.

Doğuştan yüzde 60 görme engeli bulunan Halid Oğuz Serçe TYT (Temel Yeterlilik Testi) alanında 503 puanla Türkiye birinciliğini elde etti. Serçe, aynı zamanda EA (Eşit Ağırlılık) alanında da Türkiye ikincisi oldu. Hem evde hem de okulunda engelime aldırılmayıp çok çalıştım. Sürekli öğretmenlerime sorular sordum. Günde 11 saatimi derslere ayırdım. Boşta kalan zamanlarımda da sosyal aktivitelerde bulundum. Derslerde hep en ön sıraya oturuyordum. Telefonumla tahtanın fotoğrafını çekip yaklaştırarak sorularını anlamaya çalıştım. Tüm bu yaptıklarım da bana başarıyı getirdi" dedi.

Böyle güzel başarılar elde eden öğrencilerimiz olağanüstü özelliklere sahip değiller ama başarıyı getirecek davranışları öğrenmiş ve sürece uygulamışlar. Yukarıda ki örnekleri incelediğimizde başarıyı getiren faktörleri şu şekilde sıralayabiliriz;

- Ø Hedef belirlemek
- Ø Plan yapmak
- Ø Ertelememek
- Ø Etkili ve verimli çalışma yollarını öğrenmek
- Ø **Motivasyonu sağlamak**

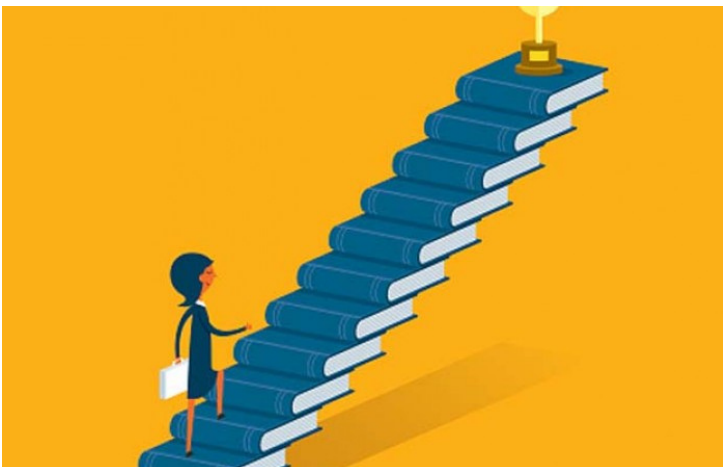
Biz de bu yazımızda başarıyı getiren faktörlerden olan "motivasyon" konusu üzerinde duracağız.

Motivasyon konusuna geçmeden önce etkili ve verimli çalışma ile ilgili **ilkeleri** çok güzel ve öz bir şekilde sıralayan, başarıyı elde etmek isteyenlere çok faydalı olacağına inandığım, Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil'in tavsiyelerine mutlaka yer vermem gerekir.

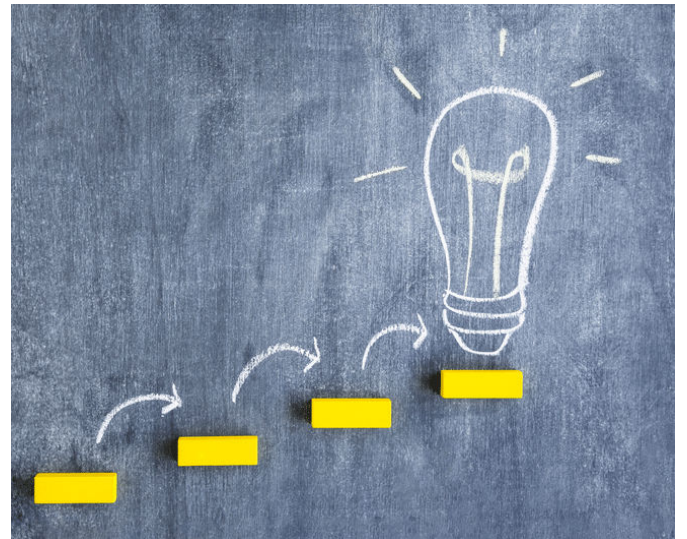
1) Çalışmak için müsait vakit ve saat bekleme. Bil ki her gün, her saat çalışmanın en uygun zamanıdır.

2) Çalışmak için müsait yer ve köşe arama. Bil ki her yer, her köşe çalışmanın en uygun yeridir.

3) Çalışmaya oturduğun zaman tıpkı ateş hattında düşmanı gözleyen bir asker gibi uyanık ol ve dikkat kesil; bütün ruhi, bedeni kuvvetinle kendini işine ver.

- 4) Devamlı ritmik çalış. Her gün aynı saatlerde mutlaka çalışmaya otur.
- 5) Düşünen insan, maden kuyusunda kazma sallayan işçiden daha çok çalışır. Fikri çalışmalar için günde, devamlı olarak aynı vakitte, 2-3 saat yeter. İbn-i Sina 'Katb-u Şifa' adlı eserini günde iki saat çalışarak yazmıştır.
- 6) Çalışmayı uzun ara vererek terk etme. Her günün derdi ve işi ayrıdır.
- 7) Bir eseri ne kadar tamamlarsan (bitirirsen), ondan istifade o kadar fazla olur. Bir günde ve bir zamanda yapman gereken işi ertesi güne bırakma. Zira her günün derdi de, işi de kendine yeter.
- 8) Rastladığın edebi, güzel yazıları ezberle. Bu sayede hem kelime ve ifade hazinen zenginleşir, hem de hafızan kuvvetlenir.
- 9) Sıradan bir kimse zamanı nasıl harcayacağını düşünür. Akıllı insan ise zamanı nasıl değerlendireceğini düşünür. Zira kaybedilen bir saniyeyi dünyanın bütün hazineleri getiremez.
- 10) Gece yatağına uzandığın zaman, o gün ne yaptığını ve yarın ne yapacağını kendine sormadan uyuma.
- 11) Gene bil ki, çalışma sevgisi güçlükleri yenmekten doğar ve kuvvetlenir. Güçlüğü yenmekten hâsil olan manevi zevk eşsizdir. Emin ol ki, harpte zafer yılmayanındır. Sebat önünde güçlükler erir ve imkânsız görünen mümkün olur.
- 12) İşinde rastladığın güçlüğü evvela parçalara ayır. Her parçayı birer birer sırayla yen. Mesela bir dersi en basit elemanlarına; kısım, fasıl ve bahislere ayır. Sırayla her bahsi iyice noksansız öğrenip anlamadan, diğer fasıla geçme. Yani attığın adımı iyice basmadan, diğerini atma.
- 13) Hasta ve yorgun değilsen tatil aylarında bile yavaş ve az da olsa çalış. Ta ki çalışma ihtiyacın körlenmesin ve tekrar çalışmaya koyulmak için zahmet çekmeyesin. Dinlenme bahanesiyle asla boş durma. Boş oturmanın içi, işlemeyen demir gibi, pas tutar.
- 14) Bir işi yapmaya koyulduğunda telaşlanıp sabırsızlanma. Sakin ve metin ol. Yol al, fakat acele etme. Sindirerek çalış ve öğren. İşinde ve dersinde herhangi bir fikir ve noktayı ihmal edip geçme. Küçük ihmalden bazen büyük zararlar doğduğunu unutma.

MOTİVASYON

Günlük hayatta sıkça duyduğumuz ve sıkça kullandığımız motivasyon kavramının birbirine yakın birden fazla tanımlaması bulunmaktadır. Genel olarak motivasyonu **“davranışa yönlendirmeyi sağlayan, amaçlarını ve hedeflerini gerçekleştirmek adına uzun dönemli bir enerji sağlayan güçtür”** şeklinde açıklayabiliriz.

Yaşadığımız hayatı şöyle bir düşündüğümüzde karşılaştığımız onca zorlukların üstesinden nasıl oldu da gelebildik? Çoğu insanın pes ettiği noktada da neden biz pes etmedik? Çoğu insanın pes etmediği noktada da neden bizler pes ettik? Bu soruların cevabının motivasyonla ilgili olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

İnsan **gereksinimleri, ihtiyaçları, hedefleri ve hayalleri** motivasyonun belirleyici unsurlarıdır. Acıktığımızda yemek arama davranışlarımızın artması, doktor olmak isteyen bir öğrencinin ders çalışmaya daha fazla zaman ayırması, geçimini sağlamak için daha fazla mesai yapıldığında bile yorgunluğun hissedilmemesi v.b. durumları buna örnek olarak verebiliriz.

Bir işin, bir olayın zorluğu veya kolaylığı motivasyonumuzla paralel gitmektedir. Çoğumuz için günün 17 saati çalışmak zor hatta imkansız gelebilirken, kendisini Bilim Tarihi'ne adanmış, Müslümanların bilime olan eşsiz katkılarını ortaya çıkarma **hedefi** olan Prof. Dr. Fuat Sezgin için mümkün olabiliyor.

Fuat Sezgin Hoca, o günleri şöyle anlatıyor:

"Hocam bir gün bana sordu; kaç saat çalışıyorsunuz? Ben, günde 13-14 saat çalışıyorum dedim. 'Ne, dedi. Bu tempoyla bir bilim adamı olamazsınız. Eğer bilim adamı olmak istiyorsanız bunu çok daha artırmalısınız' dedi. O, günde 24 saat çalışırdı. Günler uzun olsaydı, daha çok çalışacaktı. Ben ondan sonra çalışmamı, 17 saate çıkardım. Bu, 70 yaşıma girinceye kadar devam etti. 70 yaşımdan sonra, çalışmamı, bir iki saat azalttım. Aşağı yukarı, 13-14 saat çalışmaya gayret ediyordum."

İster iş hayatımızda olsun, ister eğitim hayatımızda olsun, ister sosyal hayatımızda olsun önümüze çıkacak engellere rağmen hedefimizden, hayallerimizden vazgeçmemek için yola çıkmadan önce kendimizi motive etmeli, gereken enerji ve gücün bizde var olduğuna inanmalıyız.

"Zor bir yolda yürümek mecburiyetinde olan insanlar, yolda yürümeye başlamadan önce, gönüllerinde ve zihinlerinde yürümek ve yol almak zorundadırlar. Evvela, bu yolu ben nasıl aşarım korkusundan kurtularak yola çıktıklarında görürler ki, yol zor da olsa bir müddet sonra aşılmış, yürünmüş ve hedeflenen yere gidilmiştir. İşte o zaman, insanların yüreklerinde, aslında yolun zannedildiği kadar zahmetli olmadığına ve bütün sıkıntılı yolların aşılabileceğine dair bir iman doğar."

Prof. Dr. Necmettin Erbakan'a ait bu söz konumuzu daha çarpıcı bir şekilde betimlemektedir.

MOTİVASYON VE BAŞARI İÇİN ÖNERİLER

- Hayatta ne yapmak istediğinizi belirleyin.
- Tutkularınızı, yeteneklerinizi, kapasitenizi tanıyın.
- Stres atmayı, sakın düşünmeyi ve hareket etmeyi öğrenin.
- Ulaşılabilir hedefler belirleyin.
- Kendinizle ilgili olumlu cümleler kullanın.
- Olumsuz içsel konuşmaları azaltın.
- Motive edici filmler izleyin.
- Motive edici kitaplar okuyun.
- Başarılı insanların otobiyografilerini okuyun.
- Kendinizi ödüllendirmeyi unutmayın.
- Enerjinizi ve motivasyonunuzu düşüren durum ve kişilerden uzak durun.
- Önceden elde ettiğiniz başarıları düşünün.
- Ertelemeyin.
- Geleceği gözünüzde canlandırın.

İlacın sende ama bilmiyorsun sen
Derdin kendinden ama görmüyorsun sen
Harfleriyle gizlinin apaçık olduğu
Kitabı mübinsin sen
Küçük bir cisim sanıyorsun kendini
Oysa sende dürülü en büyük alem
Kendinden başkasına ihtiyacın yok senin
Bir düşünsen nefis üstünde ama düşünmezsin sen
Hz. Ali (r.a.)

KAYNAKÇA

Gençlerle Baş Başa, Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil

Rumi&Aşkın Terapi I-II, Dr. M. Faik Özdengül

<https://www.ntv.com.tr/galeri/egitim/yks-birincileri-basarilarinin-sirrinini-anlatti,ZlhGrt5xQE2uq15BpExMiQ/SnYrmjN-wUKNvqşBE567fA> (Erişim tarihi; 08/03/2021)

<https://www.milligazete.com.tr/makale/3701701/ismail-hakki-akkiraz/zor-bir-yolda-yurumek> (Erişim tarihi; 17/03/2021)

https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/52365/mod_resource/content/1/fuatsezgin.pdf (Erişim tarihi; 11/03/2021)

Ramazan SAVAŞ
Psikolojik Danışman

ZİHİNSEL ENGELLİ BİREYLERİN TOPLUMA KAZANDIRILMASI VE İSTİHDAM SORUNU

Her Engelli kendisine imkân verilirse topluma sağlamlar kadar yararlı olabilir. Her can faydalıdır yararlıdır. YARADAN'IN yarattığı malayani (boş iş) yoktur. Asıl engel; düşüncelerimizde, özür; bakışlarımızdadır...

Türkiye'de 2002 yılında yapılan bir araştırma sonucunda; özürlü olan nüfusun, toplam nüfus içindeki oranı % 12.29'dur. Buna göre 83 milyon nüfusu olan ülkemizin yaklaşık 10,12 milyonu engelli bireylerden oluşmaktadır. Bütün çocukların eğitiminde olduğu gibi zihin engelli çocukların eğitiminde de, onların ileride başkalarına bağımlı olmadan yaşamlarını sürdürmeleri, kendi kendilerine yeterli duruma gelmeleri ve toplumla bütünleşmeleri amaçlanmaktadır. Zihin engelli birey, içinde yaşadığı toplumda sürekli etkileşim ve iletişim içerisindedir. Zihin engelli birey kendisini ifade edebildiği ve kendi ihtiyaçlarını bağımsız olarak karşılayabildiği düzeyde toplum içerisinde kabul görmesi beklenmektedir.

"Türkiye Özürülüler Araştırması"na göre engellilerin sadece % 12,27'si eğitim hizmetlerinden yararlanabilmektedir. Bakım ve rehabilitasyon (iyileştirme) hizmetinden yararlananlar % 5,9, meslek ve beceri edindirme kursundan yararlananlar % 1'dir. Özürülülerin yararlandığı meslek ve beceri kurslarının büyük çoğunluğu ise çıraklık eğitimidir. Bu eğitim de; Türkiye'de 1978 ile 2002 arasında engelliler için düzenlenen işgücü eğitimi kurslarıdır. Kurs sayısı 445 ve katılımcı sayısı ise 6171'dir. Bu miktarları Türkiye'de bulunan milyonlarca engelliyle mukayese ettiğimizde, düzenlenen işgücü eğitimi kurslarının sayısının ne kadar cılız kaldığını görmekteyiz. Bu kursların içinde zihinsel engelliler için ayrılan kontenjan ise yok denecek kadar azdır.

Özürülülere eğitim imkânı sunmadan, meslek ve beceri eğitimi vermeden onları işgücü piyasasına ve sosyal hayata hazırlamadan, yaşama alanlarını özürülülerin rahat hareket edebilecekleri fiziksel imkânlara kavuşturmadan sadece yasayla getirilen zorunlu istihdam (toplumdaki fertlerin çalıştırılmaları) hükmü, sorunu çözmektedir. Eğitimli, meslekli ve becerili özürülülerin çalışma imkânı şüphesiz daha fazladır. Örneğin, "Türkiye Özürülüler Araştırması"na göre çıraklık eğitimi alanların yarısından fazlası (% 52,4) çalışma imkânına kavuşmuştur. Yapılması gereken açıktır: Özürülülerini eğitmek, meslek ve beceri sahibi yapmak, istihdam edilebilirliklerini artırmak. Ayrıca, işverenleri bu konuda teşvik etmek gerekiyor.

Ülkemizde, henüz engellileri de gözeten sistemli bir iş analizi ve meslek tanımlaması çalışmasının yapılmamış olmasıdır. Bu gün engellilerin, sahip oldukları engelden kaynaklanan özellikleri ve nitelikleri de dikkate alınarak, hangi işlerde çalışabilecekleri konusunda, elde ciddi bir araştırma, bir çalışma bulunmamaktadır. Oysa gelişmiş ülkelerde iş analizleri, meslek tanımları son derece önemlidir. Engelliler hangi işleri yapabilir? Bu iş, bu meslek hangi eğitim sürecinden geçildikten sonra yapılabilir? Bu eğitim sürecinin özellikleri ve aşamaları nelerdir? Bütün bunların ayrıntılarının belirlenmesi gerekir. Yani, her insanı olduğu gibi, engellileri de iş piyasasının özellikleri ve gereksinimleri doğrultusunda eğitmek, özellik kazandırmak ve iş piyasasına hazırlamak gerekir.

Engellilerin istihdamını güçleştiren sayısız neden arasında eğitim ve rehabilitasyon konusundaki yetersizlikler büyük yer tutmaktadır. Bu gün ülkemizde ne yazık ki engelliler için yeterli eğitim ve rehabilitasyon (mesleki eğitim ve rehabilitasyon dahil) merkezi bulunmamaktadır.

Ayrıca; içinde bulunduğumuz iktisadi yapının, engellileri de içerecek bir şekilde düzenlenmemiş olması, işverenlerin engellileri çalıştırmak konusundaki çekingenlikleri ve önyargıları da istihdamın önündeki engeller arasındadır. Toplum bu konuda bilinçli değildir. Bu bilinç olmadığı için de özellikle, işveren kesimi, "acaba yapabilirler mi" kaygısı içerisinde hareket etmektedirler. İşe alınan engellinin o iş ortamında başarılı olabilmesi, üretken olabilmesi için de işyerinde bazı düzenlemeler yapılmalı, önlemler alınmalıdır.

Bu bağlamda, engelli vatandaşlarımızın, sosyal, kültürel ve ekonomik yaşama entegrasyonunun (toplumla bütünleşme, topluma uyum) sağlanması amacıyla, yetkili kurumların yenilikçi yaklaşımlar doğrultusunda çalışmalarında bulunması gerekmektedir. Engelli vatandaşların, hayata sarılmaları ve geleceğe güvenle bakmaları ancak bu sayede olacaktır. 2005 yılında çıkartılmış olan Özürlüler Kanunu, bu çerçevede, oldukça önemli bir adım olmuştur ve Türkiye'deki engellilerin sosyal haklardan ve hizmetlerden yararlanma kapsamını ciddi manada genişletmiştir. Ayrıca, teşvik olarak da; vergi ve sigorta prim indirimleri vardır. Özellikle bu yönde çok olumlu bir gelişme yaşanmıştır. 1 Temmuz 2008'de yürürlüğe giren istihdam paketi ile bu konuda önemli bir adım atılmıştır. Bu yeni düzenlemeye göre, çalıştırılan her bir özürünün asgari ücret üzerinden hesaplanan işveren SGK payını hazine ödeyecektir.

Engelli bireylerimizin istihdamı ve bu çalışmaların engelli bireylerimiz, aileleri ve toplum üzerindeki olumlu etkilerini gösteren çalışmalar yapılmıştır. Bu faaliyetler şu şekildedir.

Fenilketenoz (beynin harap olması, ileri derecede zekâ özü), otizm ve down sendromu tanısındaki 18–23 yaş arası toplam 4 (2 kız 2 erkek) öğrenci ile Ankara ilinde, İkaros kafede yapılmıştır. Bu çalışmada özel eğitim okullarında uygulanan iş eğitimi, toplumsal uyum becerileri ve akademik derslerde öğretilen becerilerin, sosyal yaşama transfer edilmesi amaçlayan bir çalışmadır. Uygulanan bu çalışmada, zihinsel engelli bireylerin yapılandırılmış ortamlarda öğrendikleri becerileri sosyal yaşama transfer etmeleri sağlamıştır. Öğrenciler, okulda öğrendikleri kazanımları farklı ortamlarda uygulama, iletişim kurma, olay sıralama, neden-sonuç ilişkisi kurma, çözüm üretme, sorumluluklarının farkında olma, sorumluluklarını bağımsız yerine getirme, başladıkları işi bitirme becerilerini kazanmışlardır.

Yapılan gözlem ve görüşmeler sonucunda:

Aileler;

- Çocuklarının okulda öğrendikleri becerileri sosyal yaşamda bir iş yerinde uyguladıklarını görmenin kaygı düzeylerini azalttığını
- Çocukların kafedeki kazanımlarının ev yaşantısında olumlu bir şekilde yansıdığını,
- İletişim becerilerinin geliştiğini, ifade etmişlerdir.

Kafe müşterileri;

- Zihinsel engelli bireylerle aynı ortamı paylaşma ve iletişim kurma fırsatı yakaladıklarını,
- Zihinsel engelli bireylere karşı duyarlılık kazandıklarını,
- Çalışmanın bir parçası olarak toplumsal bir görevi yerine getirdiklerini ifade etmişlerdir.

Kafe çalışanları;

- Öğrencilerimizle geçirdikleri süreçte, öğrencilerin sosyal yaşam gelişimi ve adaptasyonunun arttığını,
- Bağımsız iş yapabilme becerilerinin geliştiğini
- Zihinsel engelli bireylerle iletişim kurma da yaşadıkları kaygılardan kurtulduklarını
- İş yüklerinin azaldığını
- Zihinsel engelli bireylerle keyifle çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

Diğer faaliyet olarak da; Cafe Down faaliyetini örnek gösterebiliriz. Cafe Downda 11 tane zihinsel engelli çocuk çalışıyor. Çocuklar, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Anadolu Turizm ve Otelcilik Meslek Lisesi'nde üç ay süren sertifikalı eğitim programına katıldılar. Eğitim programında; servisin tanımı, önemi, personelin görevleri, kişisel temizlikleri, uyulması gereken sağlık kuralları, servis hizmetinde kullanılacak araç ve gereçler, mekân temizliği ve düzeni gibi konular yer almıştır. Cafe Downda iki Sosyal Hizmet Uzmanı ve bir psikolog hizmet vermektedir. Cafe Down'da hizmet alan engelli çocukların sosyalleşmesi, topluma kazandırılması, özgüven duygularının geliştirilmesi, üretebilen birer birey olabilmesi amaçlanmıştır.

Zihinsel engelli bireylerin sosyal yaşamda yer almalarını sağlamak için bu gibi çalışmalara daha fazla yer verilmelidir. Engelli insanlarımızın işgücüne katılmalarını teşvik edici düzenlemeler, onların da üretimde bir pay sahibi olmalarını temin edecek yapıcı bir katkıda bulunacaktır. Kaliteli eğitime eşit şartlarda erişmeleri de, muhakkak ki, hayat standartlarını yükseltip yaşama sevinçlerini arttıracaktır. Nitekim nice özürlü insanımız, bugüne kadar, sanattan spora birçok alanda toplumun bir parçası olarak başarılar göstermiştir ve göstermeye de devam edecektir. Bizlerin üzerine düşen de, bunun gerçekleşmesini sağlamak ve engellilerin önündeki tüm engelleri kaldırmak için elimizden gelenin en iyisini yapmaktır.

KAYNAKÇA

- 1.Ören, K. (2004,Ekim, Kasım, Aralık). Zihinsel Engellilerin İstihdam Sorunu ve Dengeleyici Tedbirler, Mali Çözüm, 65, 126-139.
- 2.Musiad. (2011). Türkiye'de Engelli Gerçeği, , İstanbul, Ajansvista Matbaacılık
- 3.www.beyazegitim.k12.tr/SYBO.pdf
- 4.www.idealsosyalhizmet.com
- 5.www.rehabilitasyon.com
- 6.tr.wikipedia.org/wiki/Cafe_Down

ABDULLAH ÇETİNKAYA
ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENİ

Otizme Mavi Işık Yak